

ประวัติความเป็นมาของกฎหมายเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน
ตามประมวลกฎหมายอาญา (พิจารณาเฉพาะความผิดฐานอั้งยี่ : ช่องโจร)

ส่วนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของสมาคมลับอั้งยี่ในประเทศไทย

1.1 ความทั่วไป

ประวัติศาสตร์ของประเทศไทยและจีนต่างได้บันทึกไว้ว่า ชาวไทยและชาวจีนต่างได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดมาเป็นเวลานาน นับตั้งแต่เมื่อครั้งชาวไทยยังมีถิ่นฐานอยู่ในบริเวณส่วนใต้ของประเทศจีน ความสัมพันธ์ระหว่างชนชาติทั้งสองนี้ นอกจากจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยทั่วไปแล้ว ยังมีลักษณะพิเศษจากการที่ชาวจีนได้อพยพมาตั้งรกรากอาศัยอยู่เป็นการถาวร ซึ่งจากกรณีดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันและสถานะการณ์ของสังคมไทยในด้านต่าง ๆ ในเวลาต่อมา

การอพยพของชาวจีนในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ได้มีมูลเหตุจูงใจดั้งเดิมมาจากการที่ชาวจีนได้ไปมาค้าขายกับต่างประเทศ จนทำให้สามารถสร้างฐานะร่ำรวย ทั้งเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องจากสังคมเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ทำให้คนหนุ่มที่แข็งแรงจึงนิยมออกไปเสี่ยงโชคประกอบอาชีพในดินแดนโพ้นทะเล¹ นอกจากนี้ยังมีมูลเหตุจูงใจที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ชาวจีนอพยพออกนอกประเทศกันมากคือ ตั้งแต่การปฏิวัติอุตสาหกรรมขึ้นในยุโรป ชาวยุโรปได้มาลงทุนกันมากในดินแดนบริเวณเอเชียอาคเนย์ เป็นต้นว่า มลายา อินโดนีเซีย บอร์เนียวของอังกฤษ ไทย

¹ ทวี อีระวงศ์เสรี, "สถานภาพทางกฎหมายของชาวจีนในประเทศไทย".

(วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 9.

โดยได้มีการประกอบกิจการทำเหมืองแร่ และสวนยาง จึงทำให้มีความต้องการแรงงานเพื่อกิจการดังกล่าวมาก และในประการสุดท้ายซึ่งถือว่าเป็นมูลเหตุหลักต้นที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ชาวจีนต้องอพยพตั้งถิ่นฐานมาแสวงหาอาชีพใหม่ในดินแดนโพ้นทะเลคือ ในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 18 และ 19 ชาวจีนมณฑลภาคใต้ ต้องประสบกับความอดอยากอันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติ และยังได้รับความกระทบกระเทือนจากสงคราม เสมอ นับตั้งแต่สงครามฝิ่น (2382-2385) สงครามกบฏชาตินิยม (Boxer-Rebellion) (พ.ศ. 2393-2407) ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองกวางตุ้ง ทำให้ดินแดนดังกล่าวขาดความสงบสุข ประกอบกับในระยะเวลาอันนั้นได้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงทำให้ประชาชนต้องอพยพออกนอกประเทศทันที เมื่อมีโอกา²

จากการที่ชาวจีนต้องอพยพมาตั้งหลักแหล่งอยู่ในต่างประเทศดังกล่าว จึงได้มีสภาพเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศที่เข้าไปตั้งถิ่นฐานหรือประกอบอาชีพนั้นโดยปริยาย และเนื่องจากการเป็นชนกลุ่มน้อย ประกอบทั้งพื้นฐานทั่วไปของชาวจีนซึ่งตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ หรือความผูกพันทางสังคมเป็นหลัก ทั้งนี้โดยหลักดั้งเดิมของการรวมกลุ่มของชาวจีนนั้น เกิดจากความผูกพันในค่านิยมของการยึดถือระบบ เครือญาติ และระบบถือคล้ายเป็น เครือญาติเดียวกัน³ เช่น การไปเม้ง⁴ เป็นต้น ซึ่งจากการที่ลักษณะนิสัยและคุณสมบัติการรวมกลุ่มของชาวจีน อันเนื่องมาจากค่านิยมทางสังคมระบบ เครือญาติดังกล่าว ประกอบกับภาวะความจำเป็นในอันที่จะต้องช่วยเหลือซึ่งกัน

²แสวง รัตนมงคลมาศ, "การบริหารงานของสมาคมจีน: บทศึกษาเฉพาะกรณีสมาคมแต้จิ๋วแห่งประเทศไทย". (วิทยานิพนธ์ชั้นปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์), หน้า 15-16.

³แสวง รัตนมงคลมาศ, "สมาคมจีน" ในชาวจีนในประเทศไทย, ขจัดภัยบุรุษทัศน์, ผู้รวบรวม (กรุงเทพฯ: แพร์ทิทยา อินเตอร์เนชั่นแนล, 2527), หน้า 234.

⁴"ไปเม้ง" หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิดจนได้ร่วมสาบานกันถือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยที่บุคคลที่ได้ร่วมกระทำการ "ไปเม้ง" กันแล้ว นั้นถือเสมือนหนึ่งว่าเป็นพี่น้องกัน และเลยไปถึงคำว่า "เม้งเฮียดี" (พี่น้องร่วมสาบาน) ในเวลาต่อมา วิธีการ "ไปเม้ง" นี้ ตามประวัติศาสตร์จีนได้มีมาช้านานและมีอยู่ในหมู่คนจีนโดยทั่วไปไม่ว่าคนจีนจะอพยพไปอยู่ในดินแดนของประเทศใด

(ต่อเชิงอรรถที่ 4)

สำหรับคนจีนในประเทศไทยในยุคนั้น การรวมตัวกันเป็นสมาคมลับ "อึ้งยี้" วิธีการ "ไป๋เม้ง" ก็ได้ถูกนำมาใช้อยู่ด้วย คำว่า "ตี๋เฮีย" "ยี้เฮีย" ก็เป็นคำหนึ่งที่ใช้เรียกสมาชิกของสมาคมลับดังกล่าว

การ "ไป๋เม้ง" นั้น โดยสภาพแท้จริงเป็นการรวมกลุ่มของบุคคลในทางสังคมอย่างหนึ่ง โดยทั่วไปการร่วม "ไป๋เม้ง" นี้ ก็ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการดำเนินการไว้อย่างชัดเจน เป็นแต่เพียงยึดถือกันว่า ถ้าผู้ร่วม "ไป๋เม้ง" ด้วยกันผู้หนึ่งผู้ใดประสบความเดือดร้อนหรือต้องการความช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหา ผู้ร่วม "ไป๋เม้ง" ต้องให้ความร่วมมือช่วยเหลือแก้ไขปัญหานั้น ๆ เสมือนหนึ่งว่าเป็นปัญหาของตนเอง ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า การ "ไป๋เม้ง" นั้น มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Relation) อย่างหนึ่งในสังคม และเป็นแบบที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ เพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งของการอยู่ร่วมกันในสังคม

เท่าที่ผ่านมาในสังคมชาวจีนในเมืองไทย โดยทั่วไป วิธีการ "ไป๋เม้ง" ได้ถูกนำมาใช้เพื่อตอบสนองความร่วมมือในหมู่คนจีนทั้งทาง เศรษฐกิจและสังคม แต่ในบางครั้งความร่วมมือดังกล่าว ก็ได้เลยขอบเขตของสังคมถึงขนาดก่อให้เกิดความมิชอบธรรม หรือ เป็นการละเมิดกฎหมายบ้านเมือง ในที่สุด ดู คำรัง ภัททธิพัฒน์ และ แสง รัตนมงคลมาศ, "ศัพท์พัฒนาบริหารศาสตร์ (Development Administration Glossary)", วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์. ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม 2510): 544-547.

และกัน ในการดำรงชีวิตอยู่ในต่างแดน ทั้งความคุ้นเคยกับการมีสมาคมลับในประเทศจีนมาก่อน⁵ จึงเป็นเหตุให้เกิดการรวมกลุ่ม และในที่สุดก็ได้เป็นสาเหตุชักนำไปสู่การมีบทบาทของกลุ่มในด้านต่าง ๆ ในเวลาต่อมา

จากการที่เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีบทบาทในด้านต่าง ๆ ในประเทศที่ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่นี้เอง ได้ส่งผลที่เป็นปัญหาสำคัญของรัฐบาลประเทศนั้น ๆ ที่จะต้องมีนโยบาย ทั้งมาตรการต่าง ๆ ในการลดบทบาท ควบคุม และแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างชาญฉลาดและเหมาะสม มิฉะนั้นอาจนำมาสู่ความยุ่งยากและสับสนถึงกับก่อให้เกิดการจลาจลขึ้นได้ ดังปรากฏเหตุการณ์จลาจลขึ้นในมาเลเซีย เมื่อเดือนพฤษภาคม 2512 จนทำให้เกิดมีคนล้มตายจากเหตุการณ์ดังกล่าวจำนวนมาก⁶

ในประเทศไทยบทบาทของชาวจีนในฐานะ เป็นชนกลุ่มน้อยนั้น เดิมทีจะมุ่งแต่การค้าขายเท่านั้น จะเห็นได้ว่า ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 จนถึงต้นรัชกาลที่ 5 การที่ชาวจีนได้ก่อความไม่สงบขึ้น ก็โดยมีสาเหตุอันสืบเนื่องมาจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เป็นประการสำคัญ⁷ แม้ว่าในระยะเวลาที่ผ่านมา ในบางช่วงขณะจะมีการก่อการไม่สงบขึ้น เช่น การนัดหยุดงาน การตั้งสมาคมลับอั้งยี่ ก็ตาม แต่ก็เนื่องจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ เป็นต้นว่า การรวมกลุ่มและชุมชนของชาวจีนยังมีขนาดเล็ก ชาวจีนที่อพยพเข้ามาในระยะดังกล่าวส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่มีฐานะยากจน จึงมุ่งแต่การประกอบอาชีพเพื่อสร้างฐานะของตนเอง ลักษณะนิสัยประจำชาติของคนไทยมีลักษณะอะลุ่มอะล่วย เอื้อเพื่อเอื้อแก่ จึงทำให้ปัญหา

⁵ รายนาม เอียดสมาคมลับในประเทศจีน. ดูใน สุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล. "สมาคมลับอั้งยี่ในประเทศไทย พ.ศ. 2367-2453." (วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 1-4.

⁶ ขจัดภัย มุรุษพัฒน์, "บทบาทของชาวจีนในประเทศไทย" ใน ชาวจีนในประเทศไทย, ขจัดภัย มุรุษพัฒน์, ผู้รวบรวม (กรุงเทพฯ: แพร่พิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล, 2517), หน้า 88 และ ดนญ อับดุลราห์มาน, "จลาจลจีน-มลายู" แปลโดย เสถียร พันธุ์รังษี (พระนคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สื่อการค้า, 2514), หน้า 339.

⁷ ขจัดภัย มุรุษพัฒน์, "บทบาทชาวจีนในประเทศไทย" หน้า 87.

การขัดแย้งระหว่าง เชื้อชาติไม่เกิดขึ้น⁸ ในส่วนนโยบายและการปฏิบัติของรัฐต่อชาวจีน ในยุคสมัยดังกล่าว ก็มีลักษณะส่งเสริมความเป็นอยู่ของชาวจีนไปในทางที่ดี ด้วยเหตุนี้จึงไม่มีความจำเป็นที่ชาวจีนจะต้องรวมกลุ่มกันเพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง⁹ และในประการสุดท้ายที่ทำให้ชาวจีนในระยะแรกไม่เข้ามาเกี่ยวข้องกับทางการเมือง คือ ในระยะเวลานั้นอิทธิพลจากภายนอกประเทศยังมิได้เข้ามามีอิทธิพลต่อชุมชนของชาวจีนแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะว่า ในเวลานั้นประเทศจีนยังปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ผู้ปกครองจีนยังไม่เห็นความสำคัญของชาวจีนโพ้นทะเลมากนัก รวมทั้งรัฐบาลจีนในระยะนั้นยังมีท่าทีไม่เป็นมิตรต่อผู้อพยพ ด้วยเห็นว่าผู้อพยพไปจากบ้านเมืองของตน เป็นคนนอกคตัญญู ทำให้ชาวจีนที่อพยพไม่มีความสัมพันธ์กับชาวจีนในแผ่นดินใหญ่¹⁰

ต่อมาในตอนปลายสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อิทธิพลภายนอกได้เริ่มเข้ามามีบทบาทต่อชุมชนชาวจีน กล่าวคือ เมื่อ ดร.ซุนยัต เซิน ได้เข้ามาแสวงหาความสนับสนุนจากชาวจีนในประเทศไทย พร้อมทั้งได้นำลัทธิชาตินิยม เข้ามาปลูกฝังในหมู่ชาวจีน โดยใช้ปัจจัยสนับสนุนจากการตั้งโรงเรียนจีน หนังสือพิมพ์จีน และสมาคมลับ เป็นต้น ซึ่งโดยเฉพาะปัจจัยจากการใช้สมาคมลับ นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ได้ส่งผลต่อการดำเนินกิจการ และได้มีบทบาท

⁸ วัลภา บุรุษพัฒน์, "ความเป็นมาของชาวจีนในประเทศไทย" ใน ชาวจีนในประเทศไทย. ขจัดภัย บุรุษพัฒน์, ผู้รวบรวม (กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา อินเดอร์ เนชั่นแนล, 2517), หน้า 31.

⁹ ในสมัยก่อนพระมหากษัตริย์และรัฐบาลไทย มีนโยบายผูกจิตใจต่อจีนต่างค้ำวที่จงรักภักดีต่อประเทศไทย โดยการยกย่องคนจีนที่ทำความดีความชอบแก่แผ่นดิน ได้พระราชทานยศบรรดาศักดิ์ เป็นต้น นอกจากนี้นโยบายอย่างชาญฉลาดในการผสมกลมกลืนคนจีนของรัฐบาลก็มีส่วนในการลดความขัดแย้งระหว่าง เชื้อชาติ รายละเอียดใน "ความผสมกลมกลืนของคนต่างค้ำวกับคนไทย" โดย เทพ สีระจันทร์ทรานนท์, "วิเคราะห์วิธีการและปัญหาของการควบคุมคนต่างค้ำวในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515), หน้า 41.

¹⁰ วัลภา บุรุษพัฒน์, "ความเป็นมาของชาวจีนในประเทศไทย," หน้า 31.

ต่อสังคมไทย เป็นอย่างมากในเวลาต่อมา¹¹

1.2 การเกิดและพัฒนาการของสมาคมลับอั้งยี่ในประเทศไทย

ก. กำเนิดและสาเหตุแห่งการก่อตัวของสมาคมลับอั้งยี่

การที่ชาวจีนได้รวมกลุ่มกันตั้ง เป็นสมาคมลับอั้งยี่นี้ ได้นำแบบอย่างและวิธีการมาจากรูปแบบของสมาคมลับ "เทียนตี้หวย" (ซึ่งแปลว่า ฟ้า คิน มนุษย์) หรือเรียกกันโดยย่อว่า "ซาฮะ" (องค์สาม) ในประเทศจีน¹²

สมาคมลับอั้งยี่นี้เริ่มเป็นที่แพร่หลายและ เริ่มได้รับการกล่าวถึงใน เอกสารทางการ เป็นครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2367-2394) โดยพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 ได้เขียนไว้ว่า ในวันพุธ แรม 8 ค่ำ เดือน 9 ค.ศ. 1186 (พ.ศ. 2367) ตัวเหี้ย แด้จิว และฮกเกี้ยน ที่อาศัยอยู่ ณ บ้านบางกะจะ ในเมืองจันทบุรี ได้ยกพวกเข้าตีกันมีชาวจีน เสียชีวิตจากเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นจำนวนมาก จนทางการต้องนำกำลัง เข้าปราบปราม เหตุการณ์ดังกล่าวจึงได้ยุติลง จากปี พ.ศ. 2367 เป็นต้นมา ได้มีการระบุมถึงสมาคมลับชาวจีนใน เอกสารของทางการไทยอยู่เสมอ (ในระยะแรกรัฐบาลไทย เรียกสมาคมลับว่า "ตัวเหี้ย" ครั้นตั้งแต่สมัย ร.5 จึงได้เปลี่ยนมาเรียกว่า "อั้งยี่" มาโดยตลอด)

มูลเหตุที่เกิดอั้งยี่นั้น สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายว่า เดิมพวกคนจีนเอาฝิ่น เข้ามาสูบ แล้วพาให้คนไทยสูบฝิ่นขึ้นบ้าง จึงมีพระราชกฤษฎีกาตั้งไว้แต่โบราณ

¹¹ ทรายละเอียดยุคใน ขจัดภัย บุรุษพัฒนา, "ความเคลื่อนไหวของชาวจีนในสมัยปลาย รัชกาลที่ 5," ใน ชาวจีนในประเทศไทย, หน้า 46-49.

¹² ผู้สนใจรายละเอียดยุคเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของสมาคมลับจีน "เทียนตี้หวย" ดูได้ใน สุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล, "สมาคมลับอั้งยี่ในประเทศไทย พ.ศ. 2367-2453," หน้า 9-27.

ห้ามมิให้ใครสูบฝิ่น หรือเอาฝิ่นเข้ามาในประเทศสยาม¹³ ครั้นมาถึงรัชกาลที่ 3 เมื่อทางการเมืองจีนเกิดมีพวกฝรั่งกับจีนคบคิดกันค้าฝิ่นแพร่หลาย เลยเป็นปัจจัยชักจูงให้คนไทยทั้งที่บรรดาศักดิ์สูงและต่ำ พากันสูบฝิ่นมากขึ้น ความทราบถึงพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้ทรงบัญชาให้มีการปราบปรามอย่างเข้มงวด เมื่อการปราบปรามเข้มงวดขึ้นฝิ่นก็ยิ่งหายาก เป็นเหตุให้ราคาสูงขึ้น พวกชาวจีนจึงคิดค้าฝิ่นโดยรวบรวมพรรคพวกซึ่งออกไปตั้งหลักแหล่งทำกินอยู่ตามหัวเมือง ปากอ่าว และชายทะเล ให้เป็นลูกข่วงรับฝิ่นจากเรือสำเภามาตามชายทะเล แล้วลอบส่งเข้ามาจำหน่ายในกรุงเทพฯ การที่ทำการดังกล่าวนี้จำเป็นต้องลักลอบซ่อนเร้น และต้องมีสมุหพรรคพวกที่ไว้วางใจช่วยกันค่อเนื่อง ค้วย เหตุนี้จึงได้นำเอาวิธีการดัวเหี้ยมาดั่งขึ้นเป็นสมาคมลับสำหรับค้าฝิ่น ครั้นต่อมาเมื่อดัวเหี้ยมีกำลังมากขึ้น บางแห่งเลยประพฤติเป็นโจรสลัดตีเรือหรือปล้นสะดมภ์ บางแห่งขัดขืนการจับกุมต่อสู้กับเจ้าพนักงาน ซึ่งไปตรวจจับฝิ่นจนเป็นการใหญ่โต ทางการ

¹³ ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ในกฎหมายลักษณะโจร พ.ศ. 1903 ก็ได้บัญญัติห้ามการสูบฝิ่นไว้ว่า "ผู้ใดเสพฝิ่น กินฝิ่น ขายฝิ่น ให้ลงพระราชอาญาจงหนักหนา รับราชบาทว์ให้สิ้นเชิง ทะเวนบก 3 วัน ทะเวนเรือ 3 วัน ให้จำคุกใส่ไว้จนกว่าจะอดได้ ถ้าอดได้แล้วให้เรียกเอาทัณฑ์บนแก่มัน ญาติพี่น้องไว้แล้วจึงปล่อยผู้สูบ ขาย กินฝิ่น ออกจากโทษ"

ต่อมาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงเห็นว่าประชาชนไทย ตลอดทั้งข้าราชการได้สูบฝิ่นและขายฝิ่นมากขึ้น จึงได้ประกาศห้ามการขายและสูบฝิ่น แต่ก็ไม่มีผลมากนัก ครั้นถึงสมัยแผ่นดินพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงพิจารณาเห็นว่าการ เสพฝิ่นยังมีได้ลดลง ทั้งทรงเห็นว่าการ เสพฝิ่น เป็นอุปสรรคสำคัญในการทำให้บ้านเมืองเจริญ จึงได้ทรงตราพระราชกำหนดให้มีการเพิ่มโทษสูงขึ้นกว่าเดิม ดังปรากฏพระราชดำรัสว่า "ทุกวันนี้ผู้เสพฝิ่นหากแล้วพระราชกำหนดไม่ กลับล่วงพระอาญาคงทำกันสูบฝิ่น กินฝิ่นซุกซมขึ้นเป็นอันมาก ที่ยากจนขัดขัดสนทรัพย์หาอันจะซื้อฝิ่นกินไม่ได้ เกิดใจกำเริบ เป็นพาลคบหากันกระทำโจรกรรมสะกดสะดมภ์ คัดช่อง ย่อง เบา ล้วงลักตีชิงวิ่งราวเอาทรัพย์ของเครื่องอัญมณีมาขาย จำนำเอาเงินซื้อฝิ่นพอจะได้กินได้สูบรักษาชีวิตไว้ ที่มีทรัพย์อยู่แล้วก็ได้ซื้อฝิ่นกินสูบ เป็นนินคย์คิดหลงโลกมักใหญ่ใฝ่สูง นึกมั่งมีในใจ เห็นแต่จะได้เกิดสุขโสมนัสในขณะ เมา . . ." รายละเอียดดูใน ประยูร นรการผดุง, ประมวลความรู้เรื่องยาเสพติดให้โทษ (พระนคร: บริษัท บุรพาสามักคี่ จำกัด, 2509), หน้า 3-8.

ต้องยกกองทัพออกไปปราบ และการไปปราบดังกล่าวทำให้มีการล้มตายจากกรณีดังกล่าวเป็นจำนวนมาก¹⁴ เช่น ที่เมืองนครชัยศรี เมื่อปีมะแม พ.ศ. 2390 และ เมื่อคราวกบฏจีนด้วเหี้ย เมืองฉะเชิงเทรา เป็นต้น

ครั้งถึงสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้พวกอั้งยี่สงบไปแต่ก็ใช้ว่าการมีสมาคมลับดังกล่าวจะหมดไปไม่ ประกอบกับปัญหา เรื่อง การสูบฝิ่นในเมืองไทยก็มีการลักลอบเสพและจำหน่ายอยู่เสมอ ดังนั้น พระองค์จึงได้เปลี่ยนนโยบายในปัญหา เรื่องฝิ่นโดยวิธีให้ทางการของไทยทำการค้าฝิ่นเสียเอง และให้ชาวจีนซื้อสูบได้ตามใจชอบ คงห้ามแต่ชาวไทยมิให้สูบ ซึ่งวิธีการดังกล่าวทำให้พวกอั้งยี่ซึ่ง เข้าพวกเพื่อค้า เนินการค้าขายฝิ่นได้หมดสิ้นไป นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็นปัญหาจากการ เตือคร้อน เนื่องจากการถูก เบียดเบียนของจีน เจ้าภาษีอากร และขุนนางไทย¹⁵ นับว่า เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวจีนต้องรวมตัวกัน เป็นสมาคมลับ อั้งยี่ กล่าวคือ จากการที่ชาวจีนที่ได้อพยพ เข้ามาในระยะนั้น มิได้ถูกจับ เข้าอยู่ในระบบไพร่จึง ไม่มีมูลนายที่จะคอยให้การคุ้มครองช่วยเหลือในยาม เตือคร้อน ดังนั้น เมื่อถูกขุนนางหรือจีนเจ้าภาษีกดขี่ข่มเหง ไม่ได้รับความ เป็นธรรม จึงต้องร่วมกันแก้ปัญหาโดยมีการรวมตัวกัน เป็นสมาคม เพื่อต่อต้าน คุ้มครองผลประโยชน์ และปกป้องภัยให้แก่กลุ่ม

นอกจากนี้ ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวประเทศไทยได้มีการติดต่อค้าขายกับ ต่างประเทศมาก ทำให้กิจการค้าขาย เจริญรุ่งเรือง เกิดมีโรงเลื่อยจักร โรงสีไฟ ซึ่งมีความ จำเป็นต้องการแรงงาน จึง เป็นช่องทางให้ชาวจีนผู้มั่งคั่งคิดหาประโยชน์ด้วยการ เป็นเจ้า เก

¹⁴ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระธรรมเทศนา เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว. (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2491), หน้า 83-84.

¹⁵ เนื่องจากในปลายสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัฐบาลไทยมีความ จำเป็นต้องตั้งภาษีอากรขึ้นใหม่หลายประเภท เพื่อทดแทนการที่รัฐบาลต้อง เลิกการค้าแบบผูกขาด และถูกกำจัดภาษีอากรจากสนธิสัญญาการค้ากับชาติตะวันตก ภาษีอากรดังกล่าวนี้รัฐบาลได้จัดให้ มีผู้ประมูลรัฐผูกขาดไป ซึ่งส่วนใหญ่ชาวจีนก็มักจะแก่งแย่งกันประมูลผูกขาดภาษีดังกล่าวด้วย ว่าง ๆ การตั้งกักอั้งยี่ก็เป็นอุบายอย่างหนึ่งที่ใช้ เป็นเครื่องมือในการช่วงชิงผลประโยชน์ดังกล่าว

รับจีนใหม่ ซึ่งหมายถึงชาวจีนที่อพยพเข้ามาประกอบอาชีพในประเทศไทยในภายหลัง เข้ามาทำงานในประเทศ เกิดมีการแก่งแย่งแข่งขันเกลี้ยกล่อมจีนที่เข้ามาใหม่ ตลอดจนมีการแย่งชิงกันทำงานให้คนจีนที่ตนรับเข้ามาทำงาน¹⁶

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า มูลเหตุและปัจจัยที่สนับสนุนให้ชาวจีนรวมตัวกันตั้งสมาคมลับ "อั้งยี่" ในระยะแรก ๆ นอกจากการช่วยเหลือสงเคราะห์และปกป้องผลประโยชน์ในกลุ่มแล้วก็อาจสรุปได้ดังนี้

1. เกิดจากการมุ่งในการปกป้องภัยให้แก่กลุ่มในเวลาเกิดทุรกันดาร หรือเพื่อปกป้องการข่มเหงรังแกจากพวกจีนกลุ่มอื่น เจ้าภาษีอากร ตลอดจนขุนนาง หรือราษฎรไทย
2. เกิดจากการมุ่งใช้สมาชิกเป็น เครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ เช่น ก่อความวุ่นวาย ช่มชู้ ขูดรีด ปล้นสะดมภ์ หรือเพื่อเป็นเครื่องสนับสนุนการดำเนินกิจการต่าง ๆ เช่น การเข้าประมูลภาษีอากร ตลอดจนเป็นตัวแทนเกลี้ยกล่อมชาวจีนมาทำงานในประเทศไทย ค้าขายสุราเถื่อน และขายฝิ่น เป็นต้น

ในเวลาต่อมา การเกิดอั้งยี่ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมไป ทั้งนี้เนื่องจากการเข้าแทรกแซงจากภายนอก กล่าวคือ ในเวลานั้นประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญาทางการค้าและทางไมตรีกับประเทศทางตะวันตก ซึ่งตามสัญญานั้นได้ให้สิทธิพิเศษ (EXTRATERRITORIAL PRIVILEGES) แก่ชาวต่างประเทศหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ชาวต่างประเทศมีอภิสิทธิ์ทางการศาลในดินแดนไทย ซึ่งเรียกว่า "สิทธิสภาพนอกอาณาเขต" บรรดากงสุลชาติตะวันตกเหล่านั้น ตีความในสนธิสัญญาในเรื่องอภิสิทธิ์ของชาวต่างประเทศในดินแดนไทย รวมไปถึง

¹⁶ พลกุล อังกินันท์, "บทบาทของชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว" (ปริญญาานิพนธ์วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร) อนุสรณ์งานศพ คุณแม่กิมฮวย คุณวัฒน์ (กรุงเทพฯ: ประจักษ์การพิมพ์, 2515), หน้า 51.

ถึงคนในบังคับของตนด้วย¹⁷ จากกรณีดังกล่าวจึงมีชาวจีนพากันไปสมัคร เป็นคนในบังคับของกงสุลต่างประเทศกันมากขึ้น โดยหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับ เช่น การคุ้มครองจากสถานกงสุลการมีสิทธิทางการค้า และการประกอบกิจการต่าง ๆ โดยไม่ต้องเสียภาษีอากรให้แก่รัฐ จากกรณีดังกล่าวประกอบกับการสนับสนุนของชาติตะวันตกนั้นเอง จึงได้เกิดการรวมตัวกัน เป็นอั้งยี่ในบังคับของต่างชาติขึ้น ทั้งนี้โดยชาติตะวันตกนั้น ๆ ได้หวังผลในทางการเมืองจากการมีสมาคมลับอั้งยี่ในบังคับของตน เป็นเครื่องมือในการแผ่อิทธิพล ทั้ง เป็นการเพิ่มบารมีและศักดิ์ศรีของประเทศตนให้ มีอำนาจในการต่อรองกับรัฐบาลไทยในปัญหาต่าง ๆ¹⁸

นอกจากนี้ การที่ชาวจีน เป็นอั้งยี่และการที่มีคนในบังคับต่างชาติได้ตั้งก๊กขึ้นก่อความไม่สงบ ทั้งได้ออกเรียไร เงินทองของชาวบ้านเป็นที่เดือดร้อนกันมาก จึง เป็นตัวอย่างให้เห็นช่องทางในการแสวงหาประโยชน์อันมิชอบจากกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ทั้งจีน ไทย เขมร และฝรั่งทั่วไปทั้งในกรุงเทพฯ และตามหัว เมืองต่าง ๆ¹⁹ อย่างไรก็ตามยังมีบางก๊กที่เกิดจากความเดือดร้อนจากการกระทำของก๊กอั้งยี่ก่อน ๆ จึง เกิดการรวมตัวกัน เพื่อมุ่งที่จะต่อต้านพวกอั้งยี่โดยตรง ดังปรากฏในหนังสือคำกราบบังคมทูลของ กรมหมื่นนเรศวรฤทธิ ... ลงวันที่ 16 พฤษภาคม ร.ศ. 116 ข้อ 7 ว่า"..... โดยเหตุที่พวกซึ่งกล่าวมาในตอนี่ 6 นี้แล้วนั้น กำเริบเที่ยวทำร้ายชาวไร่ ชาวนา เดือดร้อน จึงมีพวกหนึ่งตั้งขึ้นที่ตำบลคลองที่ 15 แขวง เมืองฉะเชิงเทรา หลวงภักดินอกราชการกับนายท้วมคนไทย นายชมบคนในบังคับอังกฤษเป็นหัวหน้า เรียกว่า "ก๊กสามัคคี

¹⁷ รายละเอียดเรื่อง อภิสิทธิ์ทางกฎหมายและอภิสิทธิ์ของคนในบังคับต่างชาติ ดูได้ใน สุกิจ นิมมานเหมินทร์, "เมื่อน้ำมาปลากินมด ครั้นเมื่อน้ำลคมคกินปลา", ยุทธโศก ฉบับที่ 49 ปีที่ 77 (กันยายน 2512): 24.

¹⁸ เช่นในกรณีการ เกิดอั้งยี่ที่ เมืองจันทบุรี ฝรั่งเศส เสด็จคุมมั่ง เกลี้ยกล่อมชาวจีนให้เข้าเป็นคนในบังคับของตน โดยมีการสนับสนุนให้มีการตั้งก๊กอั้งยี่ขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ปล่อยให้พวกอั้งยี่อื่น ๆ ซึ่งส่วนมากเป็นคนในบังคับของตนก่อการวิวาท สร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน ซึ่ง เป็นการบีบบังคับชาว เมืองจันทบุรีให้ต้องมาสมัคร เข้า เป็นคนในบังคับของฝรั่งเศสโดยทางอ้อม

¹⁹ รายละเอียดดูได้ใน กชช. ร 5 น. 33/17 คำกราบบังคมทูลของ กรมหมื่นนเรศวรฤทธิ ที่ 9/1878 ลงวันที่ 16 พฤษภาคม ร.ศ. 116 (เอกสารภาคผนวกท้ายเล่ม) และดูจริยาวรรณ อารณรัตน์, "ปัญหาของรัฐบาลไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่เกี่ยวกับคนเอเชียในบังคับอังกฤษและฝรั่งเศส" (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 85-87.

สุจริต เจริญสุข" ก็กีดกันขึ้น เพื่อต่อสู้พวกรับหนังสือฝรั่งเศสที่จะไปข่มเหงชาวนานั่น²⁰

ข. การพัฒนาการของสมาคมลับอั้งยี่

สมาคมลับในประเทศไทยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ด้วยกันคือ

1. สมาคมที่ดำเนินกิจการลับ คือ ทำงานแบบใต้ดิน (ปิดบังซ่อนเร้น)
2. สมาคมที่ไม่ปิดบังซ่อนเร้นการคงอยู่ของตน มีการดำเนินการที่เปิดเผย แต่เนื่องจากสมาคมดังกล่าวมีพิธีกรรมและกฎข้อบังคับที่ถือ เป็นความลับ และสมาชิกทุกคนต้องไม่เปิดเผย เรื่องภายในของสมาคมให้บุคคลภายนอกทราบ จึงถูกจัดอยู่สมาคมลับประเภทหนึ่งด้วย สมาคมลับอั้งยี่ในประเทศไทยก็จัดอยู่ในรูปแบบของการ เป็นสมาคมลับประเภทที่ 2 นี้เอง²¹

โดยทั่วไปแล้ว สถาบันหรือองค์กรใดก็ตาม เมื่อมีการก่อตั้งขึ้นมา ก็ย่อมมีการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยและภาวะของสังคม เป็นตัวกำหนด สมาคมลับ "อั้งยี่" ก็เช่นกัน ในระยะแรกของการรวมตัวนั้น ได้มีวัตถุประสงค์มุ่ง เพื่อประโยชน์ภายในกลุ่มของชาวจีนโดยตรง มิได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับในด้าน เศรษฐกิจและการ เมืองของไทยแต่อย่างใด²² ฉะนั้น รัฐบาลไทยจึงได้ปล่อยให้สมาคมประเภทดังกล่าวดำเนินกิจการของตนเองไปได้อย่างอิสระ เพราะถือว่าเป็นกลไกอันหนึ่งในการควบคุมชาวจีนด้วยกันเอง²³ การที่รัฐบาลในระยะนั้นได้อนุญาตให้สมาคมลับอั้งยี่

²⁰ กช. ร 5 น. 33/17 คำกราบบังคมทูลของกรมหมื่นนเรศวรฤทธิ์

²¹ ศุภรัตน์ เลิศพาศิมชัญกุล, "สมาคมลับอั้งยี่ในประเทศไทย พ.ศ. 2367-2453", หน้า 28.

²² วัลภา บุรุษพัฒน์, "ความเป็นมาของชาวจีนในประเทศไทย," หน้า 34.

²³ Bevars D. Mabry, "The Development of Labor Institution in Thailand" (Newyork: Cornell University, 1979), หน้า 37. Data Paper: Number 112 อ้างใน สังคีต พิริยะรังสรรค์, ประวัติการต่อสู้ของกรรมกรไทย. (กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2527), หน้า 52.

สามารถดำเนินกิจการของตนไปได้อย่างเต็มที่นั้น อาจกล่าวได้ว่า คงเนื่องมาจากการที่วัตถุประสงค์ของการรวมตัวดังกล่าว เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ในทางสังคม เป็นสำคัญ กล่าวคือ เพื่อการสงเคราะห์ และการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบแบบแผนของชุมชนชาวจีนเท่านั้น ต่อมา เมื่อสมาคมดังกล่าวได้มีคนเข้า เป็นสมาชิกมากขึ้น การพัฒนาสมาคมจึงได้มีการพัฒนารูปแบบการดำเนินการโดยได้มีการแสวงหาผลประโยชน์ในด้านอื่น ๆ เข้ามาด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้เริ่มหลังจากการก่อตั้งสมาคมลับอั้งยี่มาได้ประมาณ 50-60 ปี²⁴ กล่าวคือ สมาคมลับอั้งยี่ได้แปรตัวเองไป เป็นกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น เช่น ในปี พ.ศ. 2419 กรรมกรสังกัดสมาคมลับอั้งยี่ จังหวัดระนอง ได้ทำร้ายนายเหมืองจนถึงแก่ความตาย เนื่องจากถูกเอาเปรียบในเรื่องค่าแรง²⁵ และในปีเดียวกันที่จังหวัดภูเก็ต ก็ได้มีการจลาจลเนื่องจากเจ้าเมืองภูเก็ตกดขี่ทางการเมือง และถูกขูดรีดภาษีอย่างรุนแรง²⁶ และในช่วงกลางสมัยรัชการที่ 3 มาจนถึงกลางสมัยรัชกาลที่ 5 (ประมาณปี พ.ศ. 2382-2432) สมาคมลับอั้งยี่ได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี กล่าวคือ อั้งยี่บางกลุ่มนอกจากจะได้แสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจธรรมดาแล้ว ยังได้แสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ไม่ชอบด้วย เช่น การเป็นโจรสลัดปล้นเรือสินค้าตามหัวเมืองชายทะเล ปล้นสะดมภ์ชาวบ้านค้าสุราเถื่อนและฝิ่นเถื่อน²⁷ เป็นต้น ดังนั้น สมาคมลับอั้งยี่ในระยะหลังอาจแยกได้เป็น 2 กลุ่มคือ พวกแรกเป็นชาวจีนโดยทั่วไป ซึ่งได้ประกอบอาชีพโดยสุจริต ยึดมั่นในวัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่ม เพื่อการช่วยเหลือและคุ้มครองผลประโยชน์ของกลุ่ม เท่านั้น กับพวกที่สองซึ่งพวกนี้ใช้อำนาจของสมาคมไปในทางที่เป็นการแสวงหาประโยชน์ ในทางที่ไม่ชอบโดยการประกอบอาชีพที่ผิดกฎหมาย

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 52.

²⁵ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระยาคำรงราชานุภาพ, "อั้งยี่" นิทานโบราณคดี (นิทานที่ 15 เรื่องอั้งยี่) พิมพ์อนุสรณ์งานศพ คุณหญิง กลีการ บัญชา (ทรัพย์ บุราวาศ) พ.ศ. 2501, หน้า 182.

²⁶ สังคีต พิริยะรังสรรค์, ประวัติการต่อสู้ของกรรมกรไทย, หน้า 52.

²⁷ ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล, "สมาคมลับอั้งยี่ในประเทศไทย พ.ศ. 2367-2453" หน้า 56.

ในกลางสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา (ประมาณปี พ.ศ. 2432-2453) ช่วงนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นระยะที่สมาคมลับอั้งยี่เสื่อมสลายมา เป็นกลุ่มอันธพาลที่ผิดกฎหมาย และก่อความไม่สงบ เรียบร้อยแก่สังคมไทย เป็นอย่างมาก²⁸ บทบาทในด้านการช่วย เหลือสมาชิกได้ลดน้อยลง หัวหน้าและสมาชิกบางคนใช้อำนาจไปในทางไม่ชอบ สมาชิกโดยทั่วไปได้รับความเดือดร้อน ทั้งจากการ รีดไร เงินจากสมาคม เองและจากการจับกุมปราบปรามจากทางการประกอภกับมัจฉัยจากการไม่ได้รับความ เป็นธรรมจากทางการ ไม่ว่าด้านภาษีหรือการถูกกดขี่จากขุนนางไทย ก็ไม่ปรากฏความจำ เป็นที่จะต้อง เข้า เป็นสมาชิกของสมาคมลับอั้งยี่ จึงลดน้อยลงทำให้รูปแบบและองค์กรของสมาคมมีขนาดเล็กลงจนถึงกับพวกอั้งยี่ที่เป็นอันธพาล ต้องหันมาใช้วิธีการขู่ เชิญขังจับให้ชาวจีนโดยทั่วไปสมัคร เป็นสมาชิกสมาคม²⁹

จากความเสื่อมของอุดมการณ์ของสมาคมลับอั้งยี่ การไร้จิตสำนึกและไร้ระเบียบวินัยของสมาชิก ทำให้ก่อปัญหา เดือดร้อนให้แก่สังคมไทยโดยส่วนรวม โดยบุคคลเหล่านี้มักจะก่อการจลาจลด้วยการวิวาทกันอยู่เนือง ๆ และมักจะจบลงด้วยการถือโอกาสปล้นสะดมกจนในที่สุดรัฐบาลต้อง เลือกใช้วิธีปกครองคน เหล่านี้ด้วยการปราบปรามอย่างรุนแรง และติดตามมาด้วยการใช้มาตรการอื่น ๆ เช่น การใช้มาตรการทางกฎหมาย เข้าควบคุม สอดส่องดูแลสมาคมลับอย่าง เข้มงวดอีกด้วย

ในปี พ.ศ. 2443 รัฐบาลได้ออกกฎหมายอนุญาตให้มีการตั้งสมาคมขึ้นได้ ทั้งนี้ เพื่อที่จะได้ เข้าควบคุมสมาคมลับอั้งยี่ได้โดยสะดวกขึ้น แต่พวกสมาคมลับอั้งยี่ดังกล่าวส่วนใหญ่ ไม่ยอมให้ความร่วมมือกับรัฐบาล โดยสมาคม เหล่านี้กลับดำเนินการลับมากยิ่งขึ้น จึงทำให้การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวไม่ประสพผลสำเร็จ³⁰ ต่อมาในปี พ.ศ. 2453 เมื่อทางราชการประกาศ

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 57.

²⁹ กจช. ร 5 บ. 8/2 อั้งยี่มณฑลสุราษฎร์ และชุมแพ จดหมาย เจ้าพระยาอภัยราชา ถึงมหาเสวกเอก พระยาจักรประณีศรีศิลาวิสุทธิ์ ราชเลขาธิการ ลงวันที่ 3 มีนาคม 2462.

³⁰ สังคีต พิริยะรังสรรค์, ประวัติการต่อสู้ของกรรมกรไทย, หน้า 55.

เลิกวิธีผูกปื้ข้อมือชาวจีนมาเป็นการเรียกเก็บเงินค่าราชการ ปีละ 6 บาท ซึ่งเท่ากับที่เรียกเก็บจากคนไทยทั่วไป³¹ อันเป็นเครื่องหมายที่แสดงถึงการสิ้นสุดของยุคเอาใจชาวจีน³² จากการที่เปลี่ยนแปลงอัตราภาษีใหม่นี้เอง ส่งผลกระทบต่อ เศรษฐกิจและทางจิตวิทยาของนายทุนและกรรมกรจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรรมกรที่ต้องเสียภาษีเพิ่มขึ้นเป็น 11 เท่าจากของเดิม นายทุนใช้ปฏิกิริยาจากความไม่พอใจของกรรมกร เป็นเครื่องมือไปผลักดันให้เกิดการนัดหยุดงานประท้วงรัฐบาล รัฐบาลได้ตอบโต้ปฏิกิริยาดังกล่าวด้วยการ เนรเทศนายทุนและกรรมกรที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรง จำนวน 68 คน และส่งกำลังตำรวจ ทหาร ออกบังคับพ่อค้าชาวจีนให้เปิดดำเนินการตามปกติ³³ ความสามารถของรัฐบาลในการจัดการกับการต่อต้านในครั้งนี้นำให้เกิดกระแสชาตินิยมที่ต่อต้านชาวจีนในหมู่ชาวไทยก็ติดตามมา และนับตั้งแต่นั้นอิทธิพลของสมาคมลับอั้งยี้ก็เสื่อมโทรมลงมากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ และกระบวนการค่อย ๆ สูญสลายขององค์กรและอิทธิพลของสมาคมลับอั้งยี้ จนกระทั่งหมดอำนาจและบทบาทไปในตอนต้นรัชกาลที่ 6 ในที่สุด

1.3 ผลกระทบของการรวมกลุ่ม เป็นสมาคมลับอั้งยี้

ก. ผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ ดังได้กล่าวมาแล้วถึงมูลเหตุและวัตถุประสงค์ของพวกอั้งยี้ก็ต่างกัน ๆ รวมทั้งพฤติกรรมของสมาคมลับอั้งยี้ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการทะเลาะวิวาทสู้รบกัน การต่อต้านการกดขี่ข่มเหงของขุนนางท้องถิ่น หรือการลักลอบประกอบอาชีพทุจริตผิดกฎหมาย ล้วนแล้วแต่ได้ก่อผลกระทบในด้านลบต่อสภาพเศรษฐกิจของประเทศในช่วงระยะนั้นหลายประการ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ก่อให้รัฐขาดรายได้ จากการก่อตัวและความมุ่งหวังในการคุ้มครองผลประโยชน์เป็นสำคัญของสมาคมลับอั้งยี้ ย่อมนำมาซึ่งการแข่งขันและกีดกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

³¹ เรื่องเดียวกัน

³² เดิมชาวจีนที่เสียภาษีให้รัฐมีอยู่ด้วยกัน 3 อัตราคือ กรรมกรรับจ้างทำงานเสียภาษีให้รัฐเป็นรายหัวเท่ากับ 6 สลึงต่อ 3 ปี หรือ 50 สตางค์ต่อปี พ่อค้าและผู้ประกอบอาชีพอิสระที่ไม่ต้องการถูกสักข้อมือจะต้องเสียภาษีเพิ่มขึ้นเป็น 4 บาทกับอีก 2 อัฐต่อปี ส่วนเจ้าภาษีอากรที่ไม่ต้องการผูกปื้ จะสามารถขอหนังสือแทนปื้ได้ แต่ต้องเสียภาษีเพิ่มอีกหลายเท่าตัว

³³ สังคีต พิริยะรังสรรค์, ประวัติการต่อสู้ของกรรมกรไทย, หน้า 56.

ประสงค์ของกลุ่ม ซึ่งเท่ากับ เป็นการสร้างระบบการค้าและการให้บริการแบบระบบผูกขาดขึ้น ในยุคนั้น ซึ่งเป็นการไม่เป็นธรรมต่อส่วนรวม ดังที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงอธิบาย ว่า³⁴ "จีนจำพวกที่หากินในการรับประมูลทำภาษีอากรก็ดี จีนจำพวกเจ้า เก็บคุมภูริรับทำการงาน ก็ดี มักแย่งผลประโยชน์กัน เช่น แย่งกันประมูลภาษีอากร และแย่งงานกันให้คนของตนทำเป็นต้น ต่างคิดเอาเปรียบกันด้วยอุบายต่าง ๆ การตั้งตัวเหี้ย (อั้งยี่) เป็นอุบายสำคัญอย่างหนึ่งของจีน จำพวกเหล่านี้ เป็นต้นว่า ถ้าเป็นหัวหน้าตัวเหี้ยเชื่อว่าประมูลภาษีอากร ผู้ซึ่งไม่ได้เป็นตัวเหี้ย จะเข้าประมูลจำต้องไปว่ากล่าวขอร้องหรือยอมแบ่งผลประโยชน์ให้ตัวเหี้ย อย่าได้เกะกะกิดขวาง" จากการศึกษาที่หัวหน้าอั้งยี่เข้ารับการผูกขาดภาษีอากรโดยปราศจากคู่แข่งดังกล่าวทำให้อัตราประมูลที่ทำต่อรัฐอยู่ในอัตราที่ต่ำ นอกจากนี้จากการที่พวกอั้งยี่ได้แสวงหาประโยชน์ในทางเศรษฐกิจที่ไม่ชอบ เช่น การประกอบอาชีพค้าขายสุรา เดือน ผื่นเดือน ย่อมส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ที่รัฐจะได้จากภาษีสินค้าดังกล่าวลดน้อยลง นั่นเอง

2. ก่อให้เกิดความวุ่นวายทางเศรษฐกิจ จากการศึกษาที่ชาวจีนและผู้ที่เป็นสมาชิกสมาคมลับอั้งยี่โดยส่วนใหญ่ จะประกอบธุรกิจการค้าและแรงงานสำคัญในการผลิตอุตสาหกรรมหลายประเภท เช่น โรงสี หรือโรงเลื่อยในภาคกลาง เหมืองแร่ในภาคใต้ และโรงงานน้ำตาลในเขตหัวเมืองชายฝั่งทะเลตะวันตกเฉียงใต้และวันออกกลุ่มแม่น้ำท่าจีน เป็นต้น ด้วยเหตุนี้เมื่ออั้งยี่ได้ก่อเหตุวุ่นวายหรือเกิดการจลาจล ก็จะมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมเหล่านี้ต้องปิดกิจการ และเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินที่ใช้ในอุตสาหกรรมดังกล่าว ทั้งกิจการค้าและกิจการที่ส่วนใหญ่อยู่ในเงื้อมมือของชาวจีนต้องพลอยหยุดชะงักไปด้วย เช่น เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2453 ได้มีการนัดหยุดงานของชาวจีนเกิดขึ้น ซึ่งจากเหตุการณ์ครั้งนั้นได้ยังผลเสียหายต่อเศรษฐกิจมาก จนรัฐบาลต้องตั้งกองตรวจการพิเศษ อันประกอบด้วย ทหารบก ทหารเรือ และกองตระเวน ช่วยกันควบคุมและปราบปราม เหตุการณ์ดังกล่าวจึงได้สงบลง³⁵

³⁴ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ประชุมพงศาวดารภาคที่

33. ฉบับหอสมุดแห่งชาติ (พระนคร: องค์การค้าคุรุสภา, 2511), หน้า 282.

³⁵ กช. ร. 5 ต. 21/21 คำกราบบังคมทูลของเจ้าพระยายมราช ที่ 17/2330

ลงวันที่ 2 มิถุนายน ร. ศ. 129.

ส่วนการตั้งคน เป็นโจรสลัดปล้น เรือสินค้าตามชายฝั่งทะเล ของพวก อังยีก็ได้ก่อผลกระทบในด้านลบต่อสภาวะ เศรษฐกิจ ในขณะนั้นอย่างมาก เช่นกัน โดยได้ทำให้เรือ สินค้าต่างหวาดกลัว ทำให้การ เติบโต เรือตามชายฝั่งทะเลต้องซบ เซา ลงจนรัฐบาลต้องระดมกำลัง เข้าปราบปรามโจรสลัดอังยีดังกล่าว³⁶

3. รัฐต้องสูญเสียเงินทองในการปราบปราม ด้วย เมื่อมีการก่อการ วิวาทจลาจล หรือการลักลอบประกอบกิจการทุจริต อันเป็นที่เดือนร้อนแก่ชุมชน เป็นส่วนรวม ซึ่งรัฐ ต้อง เข้าดำเนินการปราบปรามอัน เป็นการสูญเสียเปลืองทาง เศรษฐกิจอย่างหนึ่ง นั้นเอง

ข. ผลกระทบในด้านสังคม

การ เข้า เป็นสมาชิกลับอังยีของชาวจีนนี้ นับว่าได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทั้ง ชาวไทยและชาวจีน นับตั้งแต่ความไม่สงบสุข หวาดหวั่นต่อภัยอันอาจเกิดจากการกระทำของอังยี นั้นเอง ดังตัวอย่างกรณีที่พวกอังยีก่อการกำ เรือที่ตลาดพลู ธนบุรี (เมื่อ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2438 (ร.ศ. 114)) ซึ่งจากเหตุการณ์ครั้งนั้น นอกจากราษฎรไทย จีน จะต้องเดือดร้อนจาก การวิวาทปะทะกัน และจากการจับกุมกวาดล้างของทางราชการ ในครั้งนั้นมีราษฎรที่บริสุทธิ์ ต้องพลอยถูกจับกุมไป เป็นจำนวนมาก ถึงกับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต้องทรง กำชับแก่เสนาบดีกระทรวงนครบาล ให้เร่งพิจารณาปล่อยตัวโดยเร็ว³⁷

³⁶ ดังจะ เห็นได้จากกรณีของสลัดอังยีภาคใต้ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2388 อังยีเหล่านี้ ตั้งคน เป็นโจรสลัดปล้น เรือสินค้าตามชายฝั่งทะเล ตั้งแต่ เมืองปราณบุรีจนถึง เมืองหลังสวน หรือใน กรณีโจรสลัดอังยีทั่ว เมืองชายทะเลตะวันออก เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2400 ราชเลขาธิบดีใน ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล, "สมาคมลับอังยีในประเทศไทย พ.ศ. 2367-2453" หน้า 99-100.

³⁷ ปรากฏจากกระแสพระราชโองการรับสั่งถึง กรมหมื่นนเรศวรฤทธิว่า "ถึงกรมหมื่น นเรศวรฤทธิ ด้วยรายงานชำระจีนอังยี วันที่ 24 พฤศจิกายน 2438 ซึ่งเธอได้บอกมาเมื่อวานนี้ เลขที่ 24/20283 ได้ทราบแล้วให้เร่งเป็นชั้น ๆ เสีย ที่ไม่เกี่ยวอันใดพลอยติดมาแล้ว ขอให้ปล่อย เรือ ๆ หน่อย" กจช. ร. 5 น. 10 ข หน้า 3 หนังสือกรมราชเลขาธิการที่ 8/330 พระราชทัณฑ์ เลขา ถึงกรมหมื่นนเรศวรฤทธิ ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน ร.ศ. 114.

นอกจากนี้จากเหตุการณ์ดังกล่าว ยังได้ส่งผลให้ราษฎรต้องพลอยตื่นกลัวต่อข่าวลือต่าง ๆ ดังรายงานกราบบังคมทูลของกรมหมื่นนเรศวรฤทธิ์ ที่ 24/20283 ความว่า"..... ได้ข่าวว่าราษฎรในสวนตำบลวัดนางชี ตื่นกันลงมานอนอยู่ในเรือในลำคลอง โดยว่ามีพวกจีนยกพวกมาที่ริมคลองวัดนางชีเป็นจำนวนมาก....." ครั้นพอถึงวันที่ 23 พฤศจิกายน ซึ่งเป็นวันที่ทางการดำเนินการปราบปรามจับกุมจีนอั้งยี่ ราษฎรในท้องถิ่นก็ตื่นกลัวว่าพวกจีนจะยกพวกกลับเข้ามาอีก ทางด้านชาวจีนในตำบลตลาดพลูนั้นพากันแตกตื่นหลบหนีไม่เป็นอันทำมาหากินเป็นจำนวนมาก เพราะมีข่าวลือว่าทางการจะจับกุมชาวจีนทุกคนไม่ว่าจะเป็นอั้งยี่หรือไม่ก็ตาม ข่าวนี้ได้สร้างความหวาดกลัวให้แก่ชาวจีนที่ไม่เกี่ยวข้องด้วย เป็นอย่างมาก จนทางการต้องประกาศชี้แจง

การที่จีนอั้งยี่ได้ก่อความวุ่นวายไม่สงบในประเทศไทยอยู่เสมอ แม้ทางการจะได้ออกพระราชบัญญัติควบคุมอั้งยี่ พ.ศ. 2440 (ร.ศ. 116) แล้วก็ตาม การชุมนุมก่อเหตุร้ายก็ยังปรากฏอยู่บ่อยครั้ง จนทำให้ชาวไทยทั้งหลายไม่ไว้วางใจพวกชาวจีนเป็นอย่างมาก ดังเช่นเมื่อข้าหลวงจีนจะเดินทางเข้ามาในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2450 (ร.ศ. 126) ได้มีข่าวลือกันว่ารัฐบาลจีนจะมาตั้งกงสุลในประเทศไทย ทำให้มีการแสดงความหวาดวิตกทั้งราษฎรทั่วไปและเจ้านายชั้นสูง ว่า ชาวจีนในประเทศไทยนั้นในขณะที่ยังไม่มีตัวแทนเป็นทางการระหว่างประเทศนั้น ยังได้ก่อเหตุวุ่นวายใหญ่โตดังปรากฏเหตุการณ์ในอดีต ถ้าหากชาวจีนได้มีหัวหน้าที่สามารถโต้แย้งกับรัฐบาลได้ พวกชาวจีนในประเทศไทยอาจจะก่อการกำเริบจนรัฐบาลไม่สามารถปราบปรามได้³⁸

ค. ผลกระทบทางการเมืองและการปกครอง

หากพิจารณากันอย่างผิวเผินแล้ว กิจกรรมที่สมาคมลับอั้งยี่ดำเนินการน่าจะไม่มีผลกระทบไปถึงด้านการเมืองการปกครอง แต่หากพิจารณาตามสภาพความเป็นจริงจะเห็นได้ว่าบ่อยครั้งที่มีการวิวาทแย่งชิงผลประโยชน์กันเองในหมู่อั้งยี่จีนนั้น ได้ลุกลามใหญ่โตจนกลายเป็นการจลาจลหรือทำทลายสิทธิอำนาจของทางการไทยในที่สุด ทั้งนี้เพราะผลจากเหตุการณ์ ดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อถือของประชาชนที่มีต่อรัฐบาลให้ลดน้อยลง ดังเช่น กรณีเหตุการณ์กำเริบอั้งยี่ในปี พ.ศ. 2419 ที่เมืองระนองและภูเก็ต นั้น คอนแรกจีนอั้งยี่ก่อเหตุแค่เพียงรวมพวกเข้าฆ่าฟัน

³⁸ ราชเลขาธิบดีใน หลอด อังกินันท์, "บทบาทของชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว," หน้า 62-63.

ทำร้ายนายเหมืองแร่ที่ไม่จ่ายค่าแรงให้คนเท่านั้น ต่อมาเหตุการณ์ลุกลามถึงขั้นจีนอั้งยี่รวมพวก
เข้าปล้นทำร้ายราษฎร ทำลายทรัพย์สินของเอกชน และยกกำลัง เข้าโจมตีที่ทำการรัฐบาล เป็นต้น

นอกจากนี้การที่ชาวจีนรวมกลุ่มกัน เป็นสมาคมลับอั้งยี่แล้วมีจุดมุ่งหมายที่จะ
แสวงหาผลประโยชน์อันผิดกฎหมายต่าง ๆ เช่น ค้าของเถื่อน ข่มขู่บังคับเรียกเงินทองจากพวก
จีนที่ค้าขาย หรือเป็นเจ้าของกิจการต่าง ๆ อันเป็นการก่อกวนความสงบสุขของสังคมนับว่า เป็น
ปัญหาสำคัญต่อผู้บริหารประเทศเป็นอย่างมาก จนบางครั้งถึงกับเกิดข่าวลือว่ารัฐบาลอ่อนแอ มีอำนาจ
น้อยกว่าพวกอั้งยี่ สภาพเช่นนี้นับ เป็นผลเสียต่อการปกครองอยู่ไม่น้อย รัชกาลที่ 5 เคยทรงกล่าว
ประชดถึงปัญหาข้อนี้ในคอนหนึ่งของพระราชหัตถเลขาที่ทรงมีไปถึงพระเจ้านั่งงยา เธอกรมหมื่น
นเรศวรฤทธิ์ เสนาบดีกระทรวงนครบาล ผู้ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องอั้งยี่ว่า "ในบัดนี้การก็
ปรากฏโด่งดังถึงยุโรปว่า จีนหัวหน้าจะมีอำนาจกว่าเจ้าแผ่นดินแล้ว เห็นว่าเป็นการเสียแก่บ้านเมือง
มาก ขอให้คิดดูให้จงดี"³⁹

บางครั้งการก่อการกำเริบของจีนอั้งยี่นั้น ได้มีเหตุการณ์ทางการเมือง
ระหว่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินการปราบปราม ครั้น เมื่อจะ
ดำเนินคดีต่อจีนอั้งยี่ที่ทางการจับกุมตัวได้ ก็ยังติดขัดด้วยจีนอั้งยี่เหล่านั้นเป็นคนในบังคับของต่าง
ประเทศ ดังเช่น เมื่อปี พ.ศ. 2425 จีนอั้งยี่ได้เกิดวิวาทกันที่ตำบลตลาดพลู ธนบุรี ทางภาคใต้จับ
มาดำเนินคดีเป็นจำนวนมาก แต่ปัญหาว่า อั้งยี่ทั้งที่เป็นหัวหน้าและพรรคพวกเป็นคนในบังคับของ
ต่างประเทศ ดังเช่น เมื่อปี พ.ศ. 2425 จีนอั้งยี่ได้เกิดวิวาทกันที่ตำบลตลาดพลู ธนบุรี ทางภาคใต้
จับมาดำเนินคดีเป็นจำนวนมาก แต่ปัญหาว่า อั้งยี่ทั้งที่เป็นหัวหน้าและพรรคพวกเป็นคนในบังคับของ
ต่างชาติ ซึ่งได้รับอภิสิทธิ์ในทางกฎหมาย ทางราชการไทยจึงไม่สามารถดำเนินการอะไรได้ด้วยเกรง
ว่างงสุดต่างประเทศจะเข้ามาสอดแทรกเป็น เหตุการณ์ลุกลามใหญ่โตไป⁴⁰

³⁹ กจช. ร. 5 33/27 พระราชบัญญัติ เรื่องอั้งยี่พระราชหัตถเลขา รัชกาลที่ 5
ที่ 25/609 ลงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 114 (พ.ศ. 2438)

⁴⁰ พลกุล อังกินันท์, "บทบาทชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว," หน้า 64-65.

ในตอนปลายสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อ ดร.ซุนยัตเซ็น เข้ามาแสวงหาความสนับสนุนจากชาวจีนในประเทศไทย พร้อมทั้งได้นำลัทธิชาตินิยม เข้ามาปลูกฝังในหมู่ชาวจีน เพื่อเตรียมการปฏิวัติในประเทศจีน เพื่อสถาปนาเป็นสาธารณรัฐ ซึ่งมีผลทำให้เกิดความวุ่นวายทางการเมืองตามมา โดยมีการตั้งโรงเรียนจีนเพื่อเผยแพร่อลัทธิชาตินิยมและลัทธิการเมืองดังกล่าว⁴¹ นอกจากนี้ยังมีหนังสือพิมพ์จีน และสมาคมลับต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทในด้านการเมืองดังกล่าว เช่น กรณีการนัดหยุดงานของชาวจีนในกรุงเทพฯ เมื่อต้นปี พ.ศ. 2453 (ร.ศ. 129) อันเป็นปีสุดท้ายในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดจากแรงสนับสนุนของรัฐบาลจีนทางอ้อม โดยปรากฏว่าได้มีการจัดส่งขุนนางจีน ทั้งโดยเปิดเผยและปกปิด เพื่อกระชับความผูกพันกับชาวจีนในประเทศไทย บางครั้งก็มาให้คำแนะนำการดำเนินการต่าง ๆ ของชาวจีน และอีกกรณีหนึ่งที่ชาวจีนได้ก่อการกำเริบกระทัมปัญหาการเมืองการปกครอง กล่าวคือ เมื่อปี พ.ศ. 2488 เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองได้สิ้นสุดลง ชาวจีนได้ก่อความยุ่งยากทางการเมืองขึ้น เนื่องจากประเทศจีนได้รับเกียรติเป็นประเทศมหาอำนาจฝ่ายชนะสงคราม ชาวจีนได้แสดงออกถึงความรู้สึกชาตินิยมรุนแรงเพื่อฉลองชัยชนะ โดยในเดือนกันยายน 2488 ได้จัดงานฉลองขึ้นและในงานไม่ประดับธงไทย ซึ่งเป็นการท้าทายกฎหมายและละเมิดอธิปไตยของชาวไทย จากกรณีดังกล่าวจึงเกิดการปะทะกันอย่างรุนแรงระหว่างคนไทยกับคนจีนที่เขาวราช เหตุการณ์นี้ได้ดำเนินอยู่ 3 วัน จึงได้สงบ เมื่อทางการได้ส่งกำลังทหารและตำรวจเข้าปราบปราม⁴²

⁴¹ G. William Skinner, Chinese Society in Thailand: An Analytical History. (N.Y. Cornell University Press, 1962), หน้า 157-159. อ้างใน ขจัดภัย มุรุษพัฒน์, "ความเคลื่อนไหวของชาวจีนในสมัยปลายรัชกาลที่ 5," หน้า 47.

⁴² พลจูล อังกินันท์, "บทบาทของชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว," หน้า 132-135.

ส่วนที่ 2 แนวนโยบายของรัฐต่อปัญหาสมาคมลับอั้งยี่

นับตั้งแต่ได้มีการรวมกลุ่มเข้ากันเป็นสมาคมลับอั้งยี่ขึ้นในประเทศไทย ปรากฏว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สมาคมลับดังกล่าวได้มีการดำเนินกิจการและบทบาทที่ได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวไทยในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมการเมือง การปกครอง จากผลกระทบดังกล่าว รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยต่างได้ดำเนินการหามาตรการและวางแนวนโยบายการปกครอง รวมทั้งการควบคุมแก้ไขในปัญหามาโดยตลอด

แนวนโยบายของรัฐที่ผ่านมาในการแก้ปัญหาอั้งยี่

จากการที่ปัญหาของสมาคมลับอั้งยี่เป็นรูปแบบทางสังคมอย่างหนึ่งของชาวจีนประกอบกับมีพื้นฐานการเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีบทบาทต่อสังคมไทยในหลาย ๆ ด้าน ดังนั้นการดำเนินนโยบายของรัฐต่อปัญหาดังกล่าว รัฐจึงต้องตระหนักและให้ความสำคัญต่อมาตรการต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา ควบคุมบทบาท และควบคุมชนกลุ่มน้อยดังกล่าวอย่างชาญฉลาดและเหมาะสม มิฉะนั้นอาจจะนำมาสู่ปัญหาสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างชนในประชาคมการเมืองได้⁴³

สำหรับแนวนโยบายที่รัฐในยุคต่าง ๆ ได้นำมาใช้ในการแก้ปัญหาสมาคมลับอั้งยี่นี้อาจกล่าวได้ว่า มีทั้งรูปแบบที่เป็นการปกป้องคุ้มครอง และการควบคุมปราบปราม ซึ่งพอสรุปได้ 2 ประการคือนโยบายให้ความอนุเคราะห์แก่ชาวจีน และนโยบายป้องกันเหตุร้าย

2.1 นโยบายการให้ความอนุเคราะห์แก่ชาวจีน

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกัน เป็นสมาคมลับอั้งยี่ขึ้น เนื่องมาจากการช่วยเหลือสงเคราะห์กันของชาวจีนในฐานะชนกลุ่มน้อยที่อพยพมาอยู่ในต่างแดน ประกอบทั้งการเป็นชนกลุ่มน้อยนี้เองอาจถูกกดขี่ข่มเหงจากชาวพื้นเมืองและขุนนางท้องถิ่นได้ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวจึงทรงริเริ่มนำนโยบายการให้

⁴³ ลิขิต อีระเวคิน, "ชนกลุ่มน้อยและระบบการเมืองปัญหาและแนวนโยบาย" ใน ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย, ลิขิต อีระเวคิน, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพรวทิทยา, 2521), หน้า 21.

ความอนุเคราะห์แก่ชาวจีนมาใช้ เพื่อให้ชาวจีนเกิดความรู้สึกว่าได้รับการปกป้องคุ้มครองจากรัฐอย่างเพียงพอ ไม่จำเป็นต้องรวมกลุ่มกันตั้งอั้งยี่ หรือไปพึ่งพาพวกอั้งยี่แต่อย่างใด⁴⁴

นโยบายให้ความอนุเคราะห์แก่ชาวจีนเพื่อลดปัญหาอั้งยี่นี้ ได้เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 สืบมาจนถึงรัชกาลที่ 5 โดยมีได้มีการยกเลิก จะมีก็ เป็นเพียงการแก้ไขปรับปรุงในวิธีการบางอย่างในการดำเนินการตามแนวนโยบายให้เหมาะสมเท่านั้น ซึ่งได้แก่

ก. การตั้งนายอำเภอจีน ตำแหน่งนายอำเภอจีน เริ่มมีขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 และมีเฉพาะในหัวเมืองที่มีชาวจีนไปตั้งหลักแหล่งอยู่กันมาก ๆ เท่านั้น สำหรับผู้ที่จะเป็นนายอำเภอจีนต้องเป็นชาวจีน โดยได้รับแต่งตั้งจากทางการ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ชาวจีนมีความอุ่นใจว่าพวกคนมีหัวหน้าที่จะคอยให้ความดูแลช่วยเหลือในยามที่ได้รับความเดือดร้อน ในขณะที่เดียวกันนายอำเภอจีนก็จะช่วยรัฐบาลในการควบคุมชาวจีน มิให้ดำเนินกิจการหรือประพฤติดุกฏหมายด้วย นายอำเภอจีนรับราชการภายใต้บังคับบัญชาของเจ้าเมือง และมีหน้าที่ตัดสินคดีมโนสาเร่ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่คนจีน⁴⁵ ช่วยรับคำร้องทุกข์ของชาวจีนมาแจ้งให้รัฐบาลทราบ คอยดูแลว่ากล่าวไม่ให้ชาวจีนค้าขายสินค้าต้องห้าม หรือสมคบกันเป็นโจรผู้ร้าย ทำบัญชีรายชื่อชาวจีนที่อยู่ในความควบคุมว่ามีจำนวนเท่าใด ประกอบอาชีพใด กล่าวโดยสรุปคือ มีหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองและให้การควบคุมดูแลในขณะเดียวกัน

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปรับปรุงตำแหน่งดังกล่าว เรียกว่า "กรมการจีน" แต่ยังคงวัตถุประสงค์และการบังคับบัญชาจากเจ้าเมืองอยู่เช่นเดิม

ลักษณะของกรมการจีนดังกล่าว มีรูปแบบการดำเนินการเป็นคณะกรรมการ โดยประกอบไปด้วย ปลัดจีน เป็นหัวหน้า และมีนายอำเภอจีนเป็นผู้ช่วย จำนวนนายอำเภอจีนอาจจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดของท้องถิ่นนั้น ๆ โดยแบ่งแยกหน้าที่กัน เช่น บางคนทำหน้าที่ช่วยเหลือ

⁴⁴ สุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล, "สมาคมลับอั้งยี่ในประเทศไทย พ.ศ. 2367-2453," หน้า 214.

⁴⁵ นายอำเภอจีนมีอำนาจในการตัดสินคดีความทั่วไปเท่านั้น ส่วนชาวจีนที่ฟ้องร้องกันในคดีอาญา ต้องส่งตัวมาให้เจ้าเมืองพิจารณาลงโทษ.

งานด้านการปราบปรามจีนผู้ร้าย บางคนช่วยเหลือทางด้านคดี⁴⁶ (ในภายหลังกายอำเภोजินที่ทำหน้าที่ทางด้านคดีความนี้มักเรียกว่า "กงสุลจีน")⁴⁷

ในสมัยรัชการที่ 5 รัฐบาลได้เล็งเห็นประโยชน์ของการแต่งตั้งชาวจินให้มีหน้าที่ควบคุมดูแลกันเองนี้ จึงได้แต่งตั้งกรมการจีนนี้ขึ้นสำหรับในกรณีท้องที่ห่างไกล (ในหัวเมือง) ที่ยังไม่มีการแต่งตั้งนายอำเภอวดูแลกิจการทุกข์สุขของพวกจีน โดยตำแหน่งดังกล่าวนี้เรียกว่า "กงสุลจีนในบังคับสยาม"⁴⁸

ต่อมาตำแหน่งกรมการจีนนี้ได้ถูกยกเลิกหลังจากที่ได้มีการปฏิรูปการปกครองส่วนภูมิภาค แต่รัฐบาลก็ได้แต่งตั้งตำแหน่ง "กรมการพิเศษ" ขึ้นมาแทน กรมการแบบใหม่ที่ตั้งขึ้นมาแทนนี้มีฐานะต่ำกว่ากรมการจีน กล่าวคือ กรมการพิเศษดังกล่าวได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าเมือง โดยผ่านความเห็นชอบของกระทรวงมหาดไทย⁴⁹ (ตำแหน่งกรมการเมืองต้องได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง) นอกจากนี้ในด้านอำนาจก็มีเพียงการเป็นที่ปรึกษาของเจ้าเมืองในปัญหาต่าง ๆ อันเกี่ยวเนื่องกับชาวจีน โดยไม่มีอำนาจหน้าที่ทางด้านบริหารหรือพิจารณาคดีความแต่อย่างใด⁵⁰

จากแนวนโยบายของรัฐโดยรูปแบบของการให้การปกป้องคุ้มครองด้วยการอนุเคราะห์ชาวจีนนี้ แม้จะเป็นมาตรการที่ไม่สามารถจะทำให้ปัญหาอั้งยี่หมดสิ้นไปโดยเด็ดขาด แต่ก็อาจกล่าวได้ว่า วิธีการดังกล่าวเป็นรูปแบบการดำเนินการของรัฐอันหนึ่งที่มีส่วนช่วยลดบทบาทและความรุนแรงอันเนื่องมาจากการเข้าเป็นสมาคมลับอั้งยี่ได้ และในขณะเดียวกันวิธีการนี้เองก็ได้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีของชาวจีนที่มีต่อรัฐ ซึ่งในเวลาต่อมาก็ได้กลายเป็นความสำคัญในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยจนกระทั่งปัจจุบันนี้

⁴⁶ รายละเอียดดูใน สุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล, "สมาคมลับอั้งยี่ในประเทศไทย พ.ศ. 2367-2453", หน้า 216-217.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน.

⁴⁸ พลกุล อังกินันท์, "บทบาทของชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว", หน้า 68.

⁴⁹ สุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล, "สมาคมลับอั้งยี่ในประเทศไทย พ.ศ. 2367-2453", หน้า 217.

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 218.

ข. การตั้งศาลจีน ปัญหาการคดีและการศาลก็นับว่าเป็นปัญหาหนึ่งที่ก่อความเดือดร้อนให้แก่ชาวจีน ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงระยะเวลานั้นชาวจีนที่ได้อพยพมาตั้งหลักแหล่งในประเทศไทย ส่วนใหญ่ยังไม่รู้จารีตการศาลและกฎหมายไทย เมื่อเกิดคดีความขึ้นก็ต้องไปขอความช่วยเหลือจากบรรดาขุนนาง หรือพวกหัวหน้าอั้งยี่ให้ช่วยดำเนินการแทน⁵¹

จากปัญหาดังกล่าวในระยะแรกทางการได้มอบหมายให้กรมการจีน เป็นผู้มำนาจในการตัดสินคดีมโนสาเร่ต่าง ๆ และมีหน้าที่ช่วยเหลือในอรรถคดีต่าง ๆ ต่อมาเมื่อในสมัยรัชกาลที่ 5 พระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งให้ปรึกษาพระบรมวงศานุวงศ์และเสนาบดี เพื่อดำเนินการช่วยเหลือชาวจีนในด้านคดีความในศาล ดังปรากฏในราชกิจจานุเบกษา ตั้งศาลคดีจีนขึ้นในกรมท่าซ้าย (เมื่อวันศุกร์ เดือน 12 ขึ้น 8 ค่ำ ปีมะโรง พ.ศ. 2416) หน้า 289 ตอนที่หนึ่งว่า ".....จีนทั้งหลายที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ท้ามาหากินในพระราชอาณาจักรแผ่นดินสยามนี้มากกว่ามาก ไม่มีที่พึ่งเหมือนชาวต่างประเทศอื่น ๆ ที่มีอยู่ในริมช่องกงสุล พวกจีนเหล่านี้แต่กาลก่อนมีน้อยความขึ้น ก็ต้องไปฟ้องโรงศาลเหมือนอย่างไทย ตัวก็ไม่รู้จักอย่างธรรมเนียมกฎหมายบ้านเมืองไทยว่าอะไร ต้องเดริคเดร่เรไปหาท่านผู้มีอำนาจบรรดาศักดิ์มาให้ความช่วยเหลือ คิดดูน่าสงสารนัก กาลนี้เป็นแผ่นดินใหม่ควรที่จะจัดแจงให้มีผู้รับธุระของพวกจีนทั้งหลายให้ได้มีความสุขขึ้นทั้งในกรุงเทพและหัวเมือง ให้มีผู้รับธุระเหมือนกัน ใค่นำความขึ้นกราบทูล ทรงเห็นด้วย จึงได้มีหมายประกาศแก่บรรดาพวกจีนซึ่งเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารท้ามาหากินในพระราชอาณาเขต ให้รู้ทั่วกันว่าถ้าจีนต่อจีนมีคดีเกี่ยวข้องต่อกัน⁵² ให้ไปฟ้องร้องที่พระยาไชยภักกราช เศรษฐีเจ้ากรมท่าซ้าย กับหลวงพิพิธภัณฑผู้ช่วยราชการกรมท่าซ้าย และหลวงพิชัยวาริ จะให้พระยาไชยภักกราช เศรษฐีผู้มีอำนาจตั้งจีนเป็นกระลาการขึ้นอีกหลายแบบ จะได้ชำระตัดสินความธรรมนิยามเงินให้แล้วเท่านั้น"

⁵¹ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ประชุมพงศาวดารภาคที่ 33, หน้า 356.

⁵² ศาลาคดีจีนดังกล่าวนี้ จะใช้ภาษาและจารีตประเพณีจีนในการพิจารณาชำระความและรับฟ้อง เฉพาะคดีที่คู่ความทั้งสองฝ่ายเป็นชาวจีนเท่านั้น แต่มีอำนาจพิจารณาตัดสินคดีเพียงในเรื่องทางแพ่งเท่านั้น ส่วนคดีอาญานั้นต้องส่งมาให้ศาลไทยพิจารณาตัดสินเอง

ปรากฏการดำเนินการของศาลจีนนั้น ในระยะแรก เป็นที่ยอมรับของชาวจีน แต่ในระยะหลังผู้ที่ทำหน้าที่พระยาโชฎีก เป็นผู้ไม่มีความสามารถทั้งไม่เป็นที่นับถือ เชื่อฟังของชาวจีนทั่วไป คดีต่าง ๆ เมื่อตัดสินไปแล้วคู่ความมักไม่ยอมรับ ต้องไปอุทธรณ์ในศาลไทยอีกประกอบทั้งในระยะหลังประเทศไทยได้มีการปฏิรูปทางการศาล จึงทำให้ชาวจีนเสื่อมความนิยมในศาลคดีจีนนี้ และจึงได้ถูกยกเลิกไปในที่สุด⁵³

2.2 นโยบายป้องกันเหตุร้าย

แนวนโยบายนี้เน้นว่ามีความค่อ เนื่องจากนโยบายการอนุเคราะห์ กล่าวคือทางการได้ให้ความคุ้มครองต่อพลเมืองทั่วไป และในขณะเดียวกันก็ได้ดำเนินวิธีการอันเป็นการป้องปรามสมาคมลับอั้งยี่ไปในตัว

นโยบายนี้ได้เริ่มนำมาใช้ในรัชกาลที่ 5 ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงระยะเวลาดังกล่าว การรวมตัวและการดำเนินการของสมาคมลับอั้งยี่ได้มีลักษณะที่รุนแรง กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนเป็นอย่างมาก ดังนั้นทางการจึงมุ่งแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการคอยระวังป้องกันไม่ให้พวกอั้งยี่ก่อเหตุร้าย ซึ่งวิธีการนี้พอสรุปได้ 2 ประการคือ ประการแรกโดยการทำการออกลาดตระเวนและการฝึกซ้อมรบของกองทหารอยู่เสมอ ประการที่สอง โดยการที่ทางการได้เกณฑ์ไพร่พลมาช่วยงานของทางการในการสอดส่องดูแลและร่วมปราบปรามอั้งยี่

ในมาตรการอันแรกโดยการฝึกซ้อมรบและทำการลาดตระเวนของกองทหารนี้ นับได้ว่าเป็นวิธีเก่าแก่และได้นำมาใช้ทั้งทางบกและทางเรือ โดยทั้งนี้แล้วแต่ช่วงเวลาและสถานการณ์ของบ้านเมืองในระยะเวลาดังกล่าว เช่น ในกรณีท้องที่จังหวัดชายทะเลทางภาคกลางหรือจังหวัดภาคใต้ รัฐจะส่งเรือรบกลไฟออกลาดตระเวน เมื่อมีข่าวว่าจะมีการก่อการกำเริบของอั้งยี่ในที่ใด ๆ และโดยเฉพาะในจังหวัดทางภาคใต้ซึ่งมีการเคลื่อนไหวที่รุนแรงและทำทลายอำนาจรัฐ

⁵³ รายละเอียดดูใน สุภรัตน์ เลิศพาศิชย์กุล, "สมาคมลับอั้งยี่ในประเทศไทย พ.ศ. 2367-2453", หน้า 220-221.

เป็นอย่างมาก⁵⁴ ทางเราก็ได้ส่งเรือรบพร้อมด้วยทหารปืนจำนวนหนึ่งผลัดเปลี่ยนกันออกมาลาดตระเวนเป็นประจำ แม้ในเวลาที่ยกทัพจะได้ออก

นอกจากนี้ในทางบกก็ได้จัดให้มีการซ้อมรบขึ้นทุกสัปดาห์ ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อข่มขู่ให้พวกอั้งยี่เกิดความเกรงกลัวในกองกำลังของรัฐบาล จะได้ไม่กล้าก่อเหตุร้ายใด ๆ⁵⁵

มาตรการที่สองโดยการเกณฑ์ไพร่พลมาช่วยเหลือทางการ เพื่อรักษามันเมือง มาตรการนี้มีการใช้เฉพาะในภาคใต้เท่านั้น ซึ่งอั้งยี่ในภูมิภาคนี้ส่วนใหญ่เป็นกรรมกรเหมืองแร่ มีลักษณะการรวมกลุ่มเป็นสมาคมใหญ่ เมื่อถึงวันตรุษจีนจะมีการปิดเหมือง มีการเลี้ยงฉลองชุมชนในตัวเมือง และมักมีการทะเลาะวิวาทกันอยู่เสมอ รัฐจึงได้หาทางแก้ไขก่อนมีการกำเริบ โดยการเกณฑ์ไพร่พลมารักษามันเมือง ปรากฏว่าวิธีการนี้สามารถบรรเทาปัญหาการก่อความไม่สงบของพวกสมาคมลับอั้งยี่ได้ เช่น กรณีเมื่อครั้งเหตุการณ์ที่อั้งยี่ก่อการกำเริบฆ่าพันนายเหมืองลูกลมจนเกิดจลาจลที่เมืองภูเก็ต ทางเราได้เรียกจีนหัวหน้าดินแดนเข้ามาช่วยทางการในการแก้ไขปัญหาคือเหตุการณ์ดังกล่าว เป็นต้นว่าได้ "เขียนตัว" ไปถึงพวกแซ่ของคนเล็กการเข้าร่วม และให้การสนับสนุนผู้ก่อการกบฏกำเริบ และนอกจากนี้จีนหัวหน้าดินแดนได้คุมกำลังเงินพวกของตนตั้งเป็นกองตระเวนคอยระงับเหตุห้ามปรามอยู่เป็นแห่ง ๆ ในเมือง จนพวกก่อการกบฏไม่สามารถเข้าโจมตีที่ทำการของรัฐบาลและทำความเสียหายแก่ชาวเมืองได้ และครั้งเมื่อกำลังทหารจากกรุงเทพฯ ไปถึงสมทบกับชาวเมืองเข้าเป็นกองทัพ จะทำการปราบปรามนั้น หัวหน้าจีนดินแดนแซ่ก๊วยเป็นคนกลางไปว่ประกาศให้ผู้ร่วมก่อการกบฏแก่โทษ และให้ความร่วมมือกับทางการจนเหตุการณ์ครั้งนั้นได้

⁵⁴ ทั้งนี้เนื่องจากการขยายตัวในกิจการเหมืองแร่ตีบุกในเขตชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกได้เป็นปัจจัยสำคัญให้ชาวจีนอพยพมาทำงาน และรวมกลุ่มเป็นอั้งยี่กันมาก จนกระทั่งมีสภาพเป็นสมาคมใหญ่ นอกจากนี้ลักษณะของสมาคมลับอั้งยี่ในภาคใต้มีลักษณะพิเศษในด้านการรวมกลุ่มและการมีความสัมพันธ์กับกลุ่มอั้งยี่ต่างชาติดด้วย รายละเอียดดูใน "ลักษณะของอั้งยี่ภาคใต้ตั้งแต่กลางสมัยรัชกาลที่ 4- รัชกาลที่ 5" ใน สุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล, เรื่องเดียวกัน, หน้า 146.

⁵⁵ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ, นิทานโบราณคดี, หน้า 179-180. และ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ, พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 5) อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายชยันต์ ผลาชีวะ (พระนคร: บุญส่งการพิมพ์, 2507), หน้า 290.

สงบลงในที่สุด⁵⁶

ส่วนที่ 3 มาตรการควบคุมของรัฐเกี่ยวกับปัญหาความสงบสุขของประชาชน ในกรณีสมาคมลับอั้งยี่
ในประเทศไทย

ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นถึงแนวนโยบายของรัฐในการปกครองชาวจีน โดยเจริญรอยตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ ทำนุบำรุงชาวจีนทั้งปวงให้รู้สำนึกว่าได้รับการอุปถัมภ์ บำรุงจากรัฐ เป็นอย่างดี ไม่จำเป็นต้องไปอาศัยอำนาจฝรั่งต่างชาติ หรือตั้งเป็นตัวแทน (อั้งยี่) แต่ในระยะหลัง ๆ ปรากฏว่า นโยบายและการดำเนินการดังกล่าวมักไม่ได้ผล ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่ทำหน้าที่ว่ากล่าวชำระคดีในตำแหน่ง "โชฎิกราช เศรษฐี" ที่ทางการแต่งตั้งเป็นผู้ไม่มีความสามารถ ทั้งไม่เป็นที่นับถือ เชื่อฟังของชาวจีนโดยทั่วไป ซึ่งสาเหตุประการสำคัญที่ให้นุนางจีนที่ทางการแต่งตั้งขึ้นไม่ เป็นที่นับถือ เชื่อฟังของชาวจีนโดยทั่วไปก็ เพราะความห่างเหินของทางการกับชาวจีน⁵⁷ การที่นโยบายและการดำเนินการตามวิธีดังกล่าวไม่ได้ผล เท่าที่ควร ทางราชการจึงได้หาวิธีอื่นที่จะควบคุมอั้งยี่ ซึ่งอาจแยกมาตรการในการควบคุมที่รัฐได้นำมาใช้ได้ 2 กรณี คือ การควบคุมแบบไม่เป็นทางการ และการควบคุมแบบเป็นทางการ

3.1 การควบคุมแบบไม่เป็นทางการ (หรือนัยหนึ่งคือ การควบคุมโดยไม่ได้ออกกฎหมายมาเพื่อควบคุมสมาคมลับอั้งยี่) หลังจากที่รัฐไม่อาจใช้วิธีการทำนุบำรุงชาวจีนได้อย่างได้ผลในระยะแรกทางการได้มีนโยบายกับสมาคมลับอั้งยี่โดยเด็ดขาด กล่าวคือ โดยการห้ามไม่ให้ชาวจีนจัดตั้งรวมกลุ่มกันเป็นสมาคมลับ หากชาวจีนกลุ่มใดไม่เชื่อฟัง ทางราชการจะจับกุมลงโทษ

⁵⁶ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ, นิทานโบราณคดี, หน้า 184-185.

⁵⁷ การที่ทางการได้หาชาวจีนที่จะตั้ง เป็นโชฎิกราช เศรษฐี เพื่อควบคุมดูแลชาวจีนในระยะแรก ๆ นั้น ได้แต่งตั้งจากผู้ที่มิฐานะดี มีนคง เป็นผู้ที่มิชื่อเสียงดี ซึ่งส่วนใหญ่บุคคล บุคคลเหล่านี้ก็มักจะเป็นเจ้าภานายอากร แต่มาในระยะหลัง ๆ ทางราชการได้เข้ามาจัดการเก็บภาษีอากรเอง ทำให้เกิดความห่างเหินขึ้นระหว่างทางการกับชาวจีน ประกอบทั้งนุนางจีนที่ทางการได้แต่งตั้งนั้น ชาวจีนทั่วไปก็มีความรู้สึกว่าได้กลายเป็นไทยไปเสียแล้ว รายละเอียดยุคในพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในที่ประชุมเสนาบดีสภา วันที่ 5 ธันวาคม ร.ศ. 126 ใน พลภูล อังกินันท์, "บทบาทของชาวจีนในประเทศไทย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว", หน้า 69.

อย่างเด็ดขาด แต่เนื่องจากรัฐบาลในระยะนั้นขาดกำลังเจ้าหน้าที่ดูแล อีกทั้งบรรดาเจ้าเมืองก็ไม่สนใจห้ามปรามอย่างจริงจัง บางคนถึงกับเป็นผู้ให้การสนับสนุนอั้งยี่เอง จึงทำให้ประกาศของทางการต้องประสบความล้มเหลว ต่อมาประมาณ พ.ศ. 2400-2432 ทางการได้เปลี่ยนวิธีการควบคุมอั้งยี่ จากการห้ามตั้งอั้งยี่มาเป็นการอนุญาตให้มีการตั้งอั้งยี่ได้ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขบางประการ ซึ่งมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้คือ ชาวจีนกลุ่มใดจะตั้งอั้งยี่ต้องมายื่นขออนุญาตต่อทางการก่อน โดยในคำร้องที่ขอขึ้นจะต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของสมาคม ที่ตั้งสมาคม จำนวนสาขา (ถ้ามี) รายชื่อเจ้าหน้าที่ระดับหัวหน้า พร้อมอาชีพและที่อยู่ของบุคคลเหล่านั้น และเมื่อทางการได้อนุญาตแล้ว หัวหน้าสมาคมต้องมาทำพิธีถือน้ำกระทำสัตย์พร้อมกับทำทัณฑ์บนกับรัฐบาล ในนามของอั้งยี่ทั้งปวงว่า พวกตนจะไม่กบฏคิดร้ายต่อแผ่นดิน ไม่ข่มเหงรังแกชาวบ้าน จะดำเนินกิจการของสมาคมในขอบเขตของกฎหมายบ้านเมือง และจะให้ความร่วมมือกับรัฐบาลถ้าหากอั้งยี่คนใดประพฤติคนไม่ดี ละเมิดทัณฑ์บนที่ได้ให้ไว้ ทางการจะลงโทษอย่างหนัก และหัวหน้าสมาคมจะต้องได้รับโทษด้วยในฐานที่ไม่ควบคุมดูแลอั้งยี่ในสังกัดของตนอย่างเข้มงวด⁵⁸ ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้ เรียกว่า "วิธีเลี้ยงอั้งยี่"⁵⁹ การที่รัฐบาลได้เปลี่ยนวิธีการควบคุมอั้งยี่จากการห้ามในระยะแรก มาเป็นวิธีการเลี้ยงอั้งยี่ เกิดจากปัจจัยหลักต้นที่ต้องนำวิธีการดังกล่าวมาใช้มีอยู่ 2 ประการคือ ประการแรก เนื่องจากความล้มเหลวของการห้ามร่วมตั้งสมาคมลับอั้งยี่ของทางการในยุคก่อน และในประการที่สอง เนื่องจากนับแต่เมื่อประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญากับชาติตะวันตก

⁵⁸ กจช. ร.5 น. 33/12 เรื่อง หัวหน้าอั้งยี่ก๊กต่าง ๆ ทำทัณฑ์บน (ดูในภาคผนวกท้ายเล่ม)

⁵⁹ วิธีเลี้ยงอั้งยี่ได้เริ่มมีใช้ในแหลมมลายู โดยอังกฤษในฐานะผู้ปกครอง เห็นว่าการเข้าสมาคมของอั้งยี่นั้น หากได้เป็นอันตรายต่อรัฐบาลโดยตรงไม่ ส่วนใหญ่มักจะเป็นการก่อการวิวาทกันเอง หากใช้วิธีการปราบปรามจะทำให้พวกจีนหวาดหวั่นไม่มารับจ้างทำงาน ทั้งหากพวกอั้งยี่ชัศวินก็จะกลายเป็นการใหญ่โตขึ้น เกินเหตุ ด้วยเหตุนี้อังกฤษจึงตั้งข้อบังคับควบคุมพวกอั้งยี่เป็นสายกลางคือ ถ้าจีนจะตั้งสมาคมอั้งยี่หรือสาขาของสมาคมใหม่ที่ใดจะต้องมาขออนุญาตต่อรัฐบาลเสมอ เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ได้นำวิธีการเลี้ยงอั้งยี่มาใช้ครั้งแรกเมื่อครั้ง เหตุการณ์จลาจลวิวาทที่เมืองภูเก็ต ในตอนปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยได้อนุโลมตามแบบที่ทางการอังกฤษได้ใช้ในดินแดนมลายูทั้งสิ้น โดยปรับให้เข้ากับประเพณีของไทย

ทำให้มีการ แล้วยก ล้อม ชาว จีน ให้ ไป เป็น คน ใน มัง คัม ต่าง ชาติ รวมทั้ง การ เข้า ริด ใน ศาสนา คริสต์

โดย เฉพาะ ใน บัง จัย ประการ ที่ สอง นี้ เอง นับ ว่า เป็น ส่วน สำคัญ ที่ ทำให้ รัฐ ต้อง นำ วิธี การ เลี้ยง อัง ยี่ มา ไซ้ ทั้งนี้ เพราะ รัฐ ได้ เห็น ว่า การ ที่ ชาว จีน ได้ เข้า เป็น คน ใน มัง คัม และ เข้า ริด ศาสนา กับ ประเทศ ทาง ตะวัน ตก สามารถ แสวง หา ประโยชน์ ใน ทาง เศรษฐกิจ ได้ ทั้ง ใน ทาง ที่ ชอบ และ ไม่ ชอบ ด้วย กฎหมาย ทั้ง ยัง ได้ รับ อภิสิทธิ์ ทาง การ ศาล ใน ขณะ เดียว กัน นอกจากนี้ การ ที่ ชาว จีน ได้ เข้า เป็น คน ใน มัง คัม ของ ต่าง ชาติ เป็น จำนวน มาก เท่า ใด ก็ เท่า ภัย เป็น เครื่อง มือ ใน การ เสริม สร้าง อำนาจ แก่ ประเทศ นั้น ๆ ใน อัน ที่ จะ นำ มา สู่ การ ต่อ รอง ทาง ด้าน การ เมือง กับ รัฐบาล ไทย ได้

ด้วย เหตุ นี้ วิธี การ เลี้ยง อัง ยี่ จึง เป็น วิธี การ หนึ่ง ที่ รัฐ ได้ นำ มา ไซ้ เพื่อ สกัด กั้น การ เข้า เป็น คน ใน มัง คัม และ การ เข้า ริด ดัง กล่าว โดยการ อนุญาต ให้ มีการ ตั้ง อัง ยี่ ได้ โดย ทวง ให้ เป็น เครื่อง มือ ใน การ ดึง ให้ พวก อัง ยี่ เป็น ฝ่าย ของ ทาง การ ไม่ หละ ไป เป็น จีน ใน มัง คัม ต่าง ชาติ ใน ขณะ เดียว กัน ก็ ไซ้ พวก อัง ยี่ คอย คาน อำนาจ พวก จีน อัง ยี่ ที่ อยู่ ใน มัง คัม หรือ เข้า ริด กับ ต่าง ชาติ ซึ่ง จาก วัตถุประสงค์ ของ รัฐบาล ดัง กล่าว ได้ ประสพ ผล สำ เร็จ พอ สม ควร กล่าว คือ สามารถ สกัด กั้น การ เข้า เป็น อัง ยี่ จีน ใน มัง คัม ต่าง ชาติ ได้

แต่ อย่าง ไร ก็ ตาม มัก ปรากฏ ใน ภาย หลัง ว่า พวก อัง ยี่ ที่ ทาง การ ได้ อนุญาต ให้ มี ได้ นี้ มัก จะ ก่อ ความ รุ่ น วาย และ ประหฤติ ผิด ทัณฑ์ บน อยู่ เสมอ มา โดยเฉพาะ ใน ภาค ใต้ พวก อัง ยี่ ได้ มีการ ละเมิด สัญญา ทัณฑ์บน ก่อ การ ร้าย แรง ชื่น หลาย ครั้ง รัฐบาล ต้อง เกณฑ์ กำลัง มาก หมาย เข้า ปราบ ปราบ⁶⁰

จาก ปัญหา การ ละเมิด สัญญา ทัณฑ์บน ใน วิธี การ เลี้ยง อัง ยี่ ดัง กล่าว จึง เกิด ปัญหา ว่า จะ ไซ้ วิธี การ ดัง กล่าว ต่อ ไป หรือ ไม่ ซึ่ง ความ เห็น ของ ใน เรื่อง นี้ มี 2 ฝ่าย ด้วย กัน คือ ฝ่าย แรก ซึ่ง มี รัชกาล ที่ 5 เป็น หัวหน้า ได้ มีความ เห็น ว่า การ ไซ้ วิธี การ เลี้ยง อัง ยี่ ต่อ ไป จะ ทำ ให้ อัง ยี่ ที่ วิ อำนาจ และ เข้ม แข็ง ชื่น เรื่อย ๆ จน อาจ ก่อ ให้ เกิด ปัญหา ร้าย แรง ใน อนาคต ได้ ส่วน อีก ฝ่าย หนึ่ง ซึ่ง มี สมเด็จ เจ้า พระ ยาม ทา ศรี สุริย วงศ์ เป็น หัวหน้า มีความ เห็น ว่า ควร ไซ้ วิธี การ ดัง กล่าว ไป เรื่อย ๆ เพราะ แม้ จะ มี พวก อัง ยี่ ก่อ การ รุ่ น วาย เป็น ปัญหา อยู่ บ้าง แต่ ก็ สามารถ แก้ ปัญหา อัง ยี่ ใน มัง คัม ต่าง ชาติ ได้ ประกอบ ทั้ง หาก จะ มีการ ห้าม การ จัด ตั้ง อัง ยี่ โดย เด็ดขาด ใน ขณะ นั้น รัฐบาล ก็ ยัง ไม่ พร้อม ใน การ

⁶⁰ สุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล, "สมาคมลับอังยี่ในประเทศไทย พ.ศ. 2367-2453",

ปราบปรามได้อย่างจริงจัง เนื่องจากกลไกการปราบปรามของรัฐยังขาดประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้าม อาจก่อให้เกิดปัญหาจีนในบังคับต่างชาติและจีน เข้าวรีดกลับทวีความรุนแรงขึ้นได้⁶¹

ปรากฏว่าความคิดเห็นข้างฝ่ายสมเด็จเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ มีผู้สนับสนุนมากกว่ารัฐบาลจึงยังคงวิธีการเลี้ยงอั้งยี่ต่อมา จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2432 ได้เกิดมีการกำเริบของอั้งยี่ขึ้นในกรุงเทพฯ ครั้งใหญ่ มีคนบาดเจ็บล้มตายกันเป็นจำนวนมาก จนทางการต้องนำกำลังทหารทั้งจากกองทัพบก กองทัพเรือมาปราบปราม⁶² ซึ่งหลังจากนั้นก็มิปรากฏเหตุการณ์กำเริบของอั้งยี่ที่ร้ายแรงอีก แต่ความเดือดร้อนจากพวกอั้งยี่ก็มิได้หมดสิ้นไปด้วย เพราะอั้งยี่ยังเกิดขึ้นในยุคนั้น แม้จะเป็นกลุ่ม (ก๊ก) ย่อย ๆ แต่ก็ได้แพร่ระบาดทั่วไป กลายเป็นการตั้งก๊กตั้งเหล่าเลียนแบบอั้งยี่ โดยมีทั้งที่เป็นอั้งยี่จีน ไทย แขก ฝรั่งเศส จากกรณีดังกล่าวรัฐบาลจึงได้ตัดสินใจอย่างเด็ดขาดที่จะกลับมาใช้วิธีการห้ามตั้งสมาคมลับอั้งยี่ โดยพร้อมกันนี้รัชกาลที่ 5 ทรงมีพระราชดำริว่า⁶³ เมื่อห้ามตั้งอั้งยี่แล้วก็ควรจะบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับ เรื่องนี้ออกมาด้วย เพื่อใช้เป็นหลักในการดำเนินงาน⁶⁴

การที่วิธีการเลี้ยงอั้งยี่ของทางการไม่สามารถใช้ได้ผลอย่างจริงจังนั้น สามารถสรุปสาเหตุได้ดังนี้คือ

⁶¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 229.

⁶² รายละเอียดดูใน "อั้งยี่ในกรุงเทพฯ เปลี่ยนขบวนการ และปราบอั้งยี่เมื่อรัชกาลที่ 5" สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, นิทานโบราณคดี, หน้า 187-194.

⁶³ กจช. ร. 5 น. 33/27 พระราชบัญญัติเรื่องอั้งยี่ พระราชหัตถเลขารัชกาลที่ 5 ที่ 25/609 วันที่ 17 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 114 (พ.ศ. 2438) ถึงพระเจ้านั่งงยาเธอ กรมหมื่นนเรศวรฤทธิ์

⁶⁴ แม้รัฐบาลจะเคยห้ามตั้งอั้งยี่มาแล้วในสมัยก่อน (ช่วงระยะ พ.ศ. 2367-2400) แต่ก็ไม่ได้มีการออกกฎหมายว่าด้วยอั้งยี่มาควบคุมปราบปรามชาวจีนที่ตั้งสมาคมลับอั้งยี่แต่อย่างใด

1. การที่รัฐบาลในยุคหลัง ๆ มีความจำเป็นในด้านงบประมาณแผ่นดิน จึงได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบการจัดเก็บภาษีอากร จากระบบการให้มีการประมูลภาษีอากร (ซึ่งส่วนใหญ่ชาวจีนมักจะเป็นผู้ประมูลได้) มาเป็นเจ้าหน้าที่ของทางการไทยเป็นผู้จัดเก็บ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เองนับว่ามีผลกระทบต่อผลประโยชน์ และสถานภาพทางสังคมของจีนชั้นหัวหน้าเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะห่างเหินกับทางราชการ ยังพลอยทำให้ไม่เป็นที่เชื่อถือของชาวจีนที่เคยผูกพันทางผลประโยชน์อยู่กับคนอื่นอีกด้วย

2. รัฐบาลในยุคหลังแม้จะยังคงยึดถือนโยบายควบคุมอั้งยี่อยู่ แต่ก็ปรากฏว่ามีได้มีการดำเนินตามนโยบายควบคุมอั้งยี่ดังกล่าวอย่างจริงจัง (ประกอบกับในระยะนั้นเจ้านายชั้นสูงรวมทั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่ทรงเลื่อมใสในวิธีการดังกล่าว)⁶⁵

3. นโยบายการเลี้ยงอั้งยี่ที่สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ดำเนินการนี้ นับว่าเป็นหลักการที่ดี แต่ในทางปฏิบัติกลับกลายเป็นว่า ชาวจีนและพวกอั้งยี่ยำเกรงนับถือท่านแต่ผู้เดียว แต่ประพฤติฝ่าฝืนไม่ยำเกรงต่ออำนาจของแผ่นดิน⁶⁶ นอกจากนี้ การตั้งสมาคมลับอั้งยี่ในระยะหลังมีเป็นจำนวนมาก โดยได้มีวัตถุประสงค์เพียงมุ่งผลประโยชน์ลอบลวงเอาเงินของราษฎร และมีการทำร้ายทะเลาะวิวาทกันอยู่เสมอ และเมื่อมีการฟ้องร้องต่อศาลก็ไม่สามารถหาพยานหลักฐานพิสูจน์เอาผิดได้ จะอาศัยพยานบุคคลที่ถูกลอบลวงต่างก็หวาดกลัวภัยจากพวกอั้งยี่ดังกล่าว ครั้นถึงศาลก็กลับคำเสีย และหัวหน้าอั้งยี่เองก็มักจะดำเนินการช่วยเหลือพรรคพวกของตนทำให้ศาลไม่สามารถลงโทษได้⁶⁷

⁶⁵ ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล, "สมาคมลับอั้งยี่ในประเทศไทย พ.ศ. 2367-2453", หน้า 229.

⁶⁶ ปรากฏรายละเอียดใน พระราชปรารภของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อ้างใน สมเด็จพระบรมราชาธิราชานุภาพ, พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 5, หน้า 286.

⁶⁷ ดูรายละเอียดใน กชช. ร. 5 น. 10 ข. แฟ้ม 2 คำกราบบังคมทูลของกรมหมื่นนเรศวรฤทธิ์ ที่ 9/1878 วันที่ 16 พฤษภาคม ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440).

3.2 การควบคุมแบบเป็นทางการ (การควบคุมโดยการตรากฎหมายเกี่ยวกับอั้งยี่)

จากการที่มาตรการของรัฐโดยวิธีการเลี้ยงอั้งยี่ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์จากสาเหตุทั้ง 3 ประการข้างต้น รัฐจึงได้ตรากฎหมายมาเพื่อควบคุมสมาคมลับอั้งยี่ ซึ่งพอจะพิจารณามาตรการการควบคุมอั้งยี่แบบเป็นทางการ (โดยใช้กฎหมาย) ของประเทศไทยออกเป็น 2 ยุค คือ

1. มาตรการของรัฐยุคก่อนมีการใช้ประมวลกฎหมาย
2. มาตรการของรัฐยุคเมื่อมีการใช้ประมวลกฎหมาย
- ก. มาตรการของรัฐในยุคก่อนมีการใช้ประมวลกฎหมาย

มาตรการควบคุมอั้งยี่โดยใช้กฎหมายนี้ ได้เริ่มมีการบังคับใช้อย่างจริงจังเมื่อทางการได้มีการเลิกใช้วิธีการเลี้ยงอั้งยี่ นั้นเอง โดยในปี พ.ศ. 2439 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาอภัยราชา (โรลัง ยัคมินส์) และพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนเรศวรฤทธิ์ เสนาบดีกระทรวงนครบาล ช่วยกันศึกษาข้อบังคับตลอดจนสัญญาทัณฑ์บนต่าง ๆ ที่เคยใช้ในสมัยที่อนุญาตให้ตั้งอั้งยี่ รวมทั้งศึกษากฎหมายสมาคมลับอั้งยี่ที่อังกฤษประกาศใช้ในมลายูและปีนัง เพื่อนำความรู้มาปรับปรุงและบัญญัติเป็นกฎหมายขึ้น โดยกฎหมายฉบับแรกก็คือ พระราชบัญญัติว่าด้วย อั้งยี่ ร.ศ. 116⁶⁸ ซึ่งสาระสำคัญของพระราชบัญญัติดังกล่าวพอสรุปได้ดังนี้

1. ให้ยกเลิกประกาศและข้อบังคับทั้งปวงที่ว่าด้วย เรื่องการอนุญาตให้ตั้งก๊กตั้งเหล่า ซึ่งมีมาแต่ก่อน

⁶⁸พระราชบัญญัติดังกล่าวแล้ว เสร็จเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2440 และประกาศใช้เป็นทางการเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2440 (รายละเอียดพระราชบัญญัติว่าด้วยอั้งยี่ ร.ศ. 116 ดูในเอกสารภาคผนวกท้ายเล่ม)

2. ให้สมาคมหรือบริษัทต่าง ๆ ไม่ว่าจะของชนชาติใดที่ตั้งขึ้นก่อนหน้าหรือหลังการออกพระราชบัญญัตินี้ หรือจะตั้งขึ้นในอนาคต ถ้ามีสมาชิกตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป จะต้องมาขอจดทะเบียนต่อทางการไทย โดยต้องแสดงจุดประสงค์บัญชีรายชื่อสมาชิก ตลอดจนสถานที่ตั้งของสมาคมเพื่อการตรวจสอบของทางการด้วย
3. เจ้าพนักงานผู้จดทะเบียนมีอำนาจเรียกผู้เป็นหัวหน้า ผู้จัดการในสมาคม หรือสมาชิกผู้ใด มาเพื่อทราบกิจการของสมาคม หรือหมู่ชื่องดังกล่าวได้ทุกเวลา
4. ผู้จดทะเบียนต้องทำทัณฑ์บนไว้ว่า จะไม่ทำผิดพระราชบัญญัตินี้ โดยวางเงินประกันไว้จำนวนหนึ่งด้วย
5. การชุมนุมกันตั้งแต่ 5 คน หรือกว่านั้นขึ้นไป ถือเป็นการประชุมที่ผิดกฎหมายในกรณีดังต่อไปนี้
 - ก. เมื่อคนที่ชุมนุม เป็นพวกในหมู่ชื่องที่ตั้งขึ้นโดยผิดกฎหมาย
 - ข. เมื่อความมุ่งหมายของคนผู้ที่ชุมนุมกันนั้น เป็นประการหนึ่งประการใดใน 3 ประการนี้ คือ
 1. เพื่อขัดขวางต่อผู้การทั้งปวงที่ราชการ หรือเจ้าหน้าที่ทำตามกฎหมาย
 2. เพื่อกระทำการทุจริตต่าง ๆ ให้เป็นการเดือดร้อนแก่ราษฎร หรือจะทำร้ายอื่น ๆ ซึ่งเป็นข้อละเมิด มีโทษหลวงตามกฎหมาย
 3. เพื่อจะทำการใช้อำนาจกดขี่ด้วยกำลังให้คนอื่นกลัว เกรงแล้วข่มขืนให้คนนั้น ๆ ทำการสิ่งใดซึ่งกฎหมายไม่ได้บังคับให้ทำ หรือข่มขืนคนนั้น ๆ ไม่ให้ทำการสิ่งใดซึ่งกฎหมายอนุญาตให้ทำ
6. มีข้อสันนิษฐานการเป็นหมู่หรือสมาคมผิดกฎหมายไว้ดังนี้
 - ก. หมู่ชื่องใดที่ไม่ได้จดทะเบียน หรือจดไว้แล้วภายหลังถูกถอนจากทะเบียนต่อนับว่าเป็นพวกซึ่งตั้งอยู่โดยผิดกฎหมาย

ข. ถ้าหมู่ช่องใดไม่ได้มาขอจดทะเบียนภายใน 1 เดือนนับแต่วันประกาศพระราชบัญญัตินี้ ต้องถือว่าหมู่ช่องนั้นได้ตั้งอยู่โดยผิดกฎหมาย

ค. ถ้าพบธง หรือเครื่องหมายอื่น ๆ หรือสรรพหนังสือต่าง ๆ ของหมู่ช่องใด ๆ อยู่กับผู้ใด ก็ต้องถือว่าผู้นั้น เป็นพวกหมู่ช่องนั้น ๆ จนกว่าจะพิสูจน์ว่าคนไม่ใช่พวกในหมู่ช่องนั้น ๆ

7. ความรับผิดชอบตามกฎหมาย

ก. หากผู้ใดซึ่งเป็นสมาชิก หรือทำการเหมือน เป็นคนอยู่ในพวกของหมู่ช่องซึ่งได้ตั้งขึ้นโดยผิดกฎหมาย หรือได้ชุมนุมหรือเกี่ยวข้องกับหมู่ช่องดังกล่าว หรือออกเงิน เรียไรให้หมู่ช่องหรือช่วยอุดหนุนอย่างอื่น หรือโดยชักชวนผู้เชิญให้คนเข้าเป็นหมู่ในช่อง ต้องรับผิดชอบที่กำหนดไว้

ข. ถ้าผู้ใดในพวกที่เข้าชุมนุมอันผิดกฎหมาย กระทำการใด ๆ อันเป็นการล่องละเมิดกฎหมาย เพื่อให้สำเร็จประโยชน์ของหมู่ช่อง หรือผู้ใดในพวกที่เข้าชุมนุมรู้ว่า การที่ทำลงนั้น เพื่อให้สำเร็จประโยชน์ดังกล่าวต้องถือว่าบรรดาบุคคลที่เข้าร่วมชุมนุมนั้นผิดกฎหมายทุกคน

ค. บรรดาทรัพย์สินต่าง ๆ ซึ่งมีเหตุเชื่อว่าเป็นของหมู่ช่อง หรือซึ่งเกี่ยวข้องกับทางใดทางหนึ่งกับหมู่ช่องนั้น เมื่อจับหรือค้นได้ ณ ที่ใด ๆ ให้ริบเป็นของแผ่นดินทั้งสิ้น

ข. มาตรการของรัฐ เมื่อมีการใช้ประมวลกฎหมาย

เมื่อบ้านเมืองมีความเจริญก้าวหน้าขึ้น จึงเป็นธรรมดาเองที่ความคิดเห็นและสภาพสังคมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญของบ้านเมือง กฎหมายในฐานะ เป็นสิ่งที่กำหนดระเบียบและบรรทัดฐานของสังคม ก็ต้องมีความเหมาะสมตามสถานการณ์ของสังคมด้วย

ในส่วนของกฎหมายอาญา ในฐานะเป็นกฎหมายมหาชนที่อยู่คู่กับความ เป็นสังคมมาโดยตลอด แต่ปรากฏว่าในขณะนั้นยังไม่มีการจัดกฎหมายเป็นหมวดหมู่ ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการบังคับใช้ ซึ่งพอสรุปได้ 2 ประการคือ

1. บังคับอันเกิดจากตัวบทกฎหมายที่บังคับใช้ในขณะนั้นเอง ซึ่งในเรื่องนี้ปรากฏจากคำปรารภในประกาศตรากฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (ซึ่งกฎหมายดังกล่าวถือเป็นกฎหมายอาญาฉบับแรกที่ได้จัดทำเป็นหมวดหมู่เป็นประมวลอย่างอารยประเทศ) ว่า "ทรงพระราชดำริว่า พระราชกำหนดกฎหมายสำหรับพระราชอาณาจักรไทยนี้ บรมกษัตริย์แต่โบราณสมัยได้รับคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของมุนีสารจารย์ ซึ่งเป็นกฎหมายในมัชฌิมประเทศมาเป็นหลักกฎหมายแล้ว และเมื่อมีเหตุอันใดเกิดขึ้นอันจะตัดสินด้วยพระธรรมศาสตร์มิได้ โดยกฎหมายพระธรรมศาสตร์ไม่กล่าวถึงก็ดี หรือโดยประเพณีและความนิยมในประเทศติดกันกับมัชฌิมประเทศก็ดี บรมกษัตริย์แต่ปางก่อนก็ทรงตั้งพระราชกำหนดบทพระอัยการขึ้นไว้เป็นแบบแผน สำหรับพิพากษาเหตุคดีอย่างนั้น ๆ ที่จะมิขึ้นในภายหน้า . . . เมื่อล่วงเวลาช้านาน เข้าก็มีมากมายซับซ้อนกัน เกิดลำบากแก่การที่จะพิพากษาบรรดคดี โดยการบ้านเมืองเปลี่ยนแปลงมาพัน เหตุล่วงสมัยที่จะต้องใช้พระราชกำหนดบทพระอัยการที่กษัตริย์พระองค์ก่อน ๆ ได้ทรงบัญญัติไว้หลายชั่วอายุคนแล้วบ้าง หรือโดยเหตุที่พระราชกำหนดบทพระอัยการเก่าขัดขวางกับที่พระบรมกษัตริย์ภายหลังได้ทรงตั้งขึ้นบ้าง . . ."

2. ปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายกับชาวต่างชาติ ซึ่งปรากฏจากคำปรารภเช่นกันว่า ". . . อีกประการหนึ่งในระหว่างตั้งแต่จุลศักราช 1217 ปีเถาะ สัปตศก รัตนโกสินทร์ศก 74 มา กรุงไทยได้ทำหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีกับนานาประเทศ . . . ต่อมา เมื่อการค้าขายในพระราชอาณาจักรมากขึ้น ความลำบากในเรื่องคดีเกี่ยวกับคนในบังคับต่างประเศก็ยิ่งปรากฏมีทวีความมากขึ้นทุกที เพราะเหตุที่คนทั้งหลายอันประกอบการสมาคมค้าขายอยู่ในประเทศบ้านเมืองอันเดียวกัน ต้องอยู่ในอำนาจศาลและในอำนาจกฎหมายต่าง ๆ กันตามชาติของบุคคล กระทำให้เป็นความลำบากขัดข้อง . . ."

กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 นับว่าเป็นกฎหมายแม่บททางอาญาฉบับแรก โดยรวมลักษณะความผิดทั้งหลายซึ่งมีอยู่ในกฎหมายเก่าก่อนนั้นคือ กฎหมายลักษณะโจร ลักษณะอาญาหลวง ลักษณะอาญาราชฎูร์ พระราชกำหนดลักษณะข่มขืนล่วงประเวณี ประกาศลักษณะฉ้อ พระราชบัญญัติว่าด้วยอั้งยี่ เป็นต้น เข้าไว้เป็นกฎหมายฉบับเดียวโดยปรับหมวดหมู่เสียใหม่ตามลักษณะประมวลกฎหมาย นอกจากนี้สำหรับเรื่องโทษ ก็ได้ปรับปรุงใหม่ไม่มีลักษณะท้าวตังในกฎหมายเก่า โดยได้พยายามดูแบบอย่างของอารยประเทศ แต่อย่างไรก็ดี การร่างกฎหมายลักษณะอาญานี้มิได้หนักไปในทางวิชาจนเกินไป ทั้งนี้เพราะความประสงค์ใหญ่ก็เพื่อให้เป็นที่รู้จักและเข้าใจได้โดยง่าย สะดวกแก่ศาลซึ่งมีหน้าที่พิจารณาพิพากษา

สำหรับมาตรการ เกี่ยวกับการกระทำความผิด อันเนื่องมาจากการที่บุคคลหลายคนกระทำความผิดร่วมกัน กฎหมายลักษณะอาญาได้บัญญัติหลัก เกณฑ์และรวมไว้เป็นหมวดหมู่ ในส่วนที่ 5 (ว่าด้วยความผิดที่กระทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคลและทรัพย์) หมวดที่ 2 ความผิดฐานสมคบกัน เป็นอั้งยี่และเป็นช่องโจรผู้ร้าย โดยอาจกล่าวได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าวในหมวดนี้ ได้นำมาจากพระราชบัญญัติว่าด้วยอั้งยี่ ช่องโจร ร.ศ. 116 ทั้งนี้เนื่องจากรัฐได้ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบบันเกิดจากการที่บุคคลหลายคนร่วมกันกระทำความผิดในรูปของการสมาคมหรือการ เป็นช่องโจรในอดีต

กล่าวโดยทั่วไปแล้ว การเข้าเป็นสมาคมลับเพื่อกระทำความผิด เป็นสิ่งที่มีมาแต่โบราณ ผู้ร้ายได้รู้จักประโยชน์ของการเข้าร่วมกัน เป็นสมาคมในการกระทำความผิด เช่น สามารถระดมความคิดต่าง ๆ มีวิธีการกระทำความผิดได้หลายอย่าง มีความแน่นอนและปลอดภัยจากการต่อต้านและการจับกุม เป็นต้น

การที่มีการเข้าสมาคมของบุคคล เพื่อกระทำความผิดนั้น นับว่าเป็นภัยแก่ชุมชนเป็นอย่างมาก เป็นภัยยิ่งกว่าการกระทำความผิดต่าง ๆ ทั่วไป เพราะเหตุว่าสมาคมโจรนี้มุ่งหมายกระทำความผิดหลายอย่างหลายชนิด ไม่จำกัดทั้งลักษณะ พฤติการณ์ก็เป็นที่หวาด เกรงของประชาชนทั่วไป

ความผิดอั้งยี่ : ช่องโจรตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127

ความผิดฐานอั้งยี่ : ช่องโจร ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 เป็นบทบัญญัติหนึ่งที่รัฐได้คงหลักการและเจตนารมณ์ ของบทบัญญัติว่าด้วย อั้งยี่ ร.ศ. 116 ซึ่งโดยเฉพาะใน ส่วนของความผิดฐานอั้งยี่ จะเห็นได้ว่าเป็นความผิดซึ่งมีวิวัฒนาการและประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน อันเนื่องมาจากเหตุการณ์การก่อความไม่สงบของชาวจีน เป็นมูลฐานดังปรากฏในบันทึก มาตรา 177 แห่งกฎหมายลักษณะอาญา เดิมฉบับภาษาฝรั่งเศสว่า ชาวจีนต่างค้ำมีจำนวนมาก ในประเทศไทยรวมกันเป็นหมู่ตามท้องถิ่นเดิม เพื่อช่วยเหลือกันและกัน ซึ่งในที่สุดก็มีทะเลาะ เลຍขอบ เขตอันชอบด้วยกฎหมาย กลายเป็นพยายามแก้แค้นบังคับกันโดยผล การ จึงต้องมีพระราชบัญญัติดังกล่าวออกมาควบคุมและไม่จำกัด เฉพาะชาวจีน ส่วนในความผิดฐานช่องโจรแม้จะเป็นความผิดใหม่ที่ผู้ร่างได้บัญญัติขึ้น โดยลักษณะการร่วมกันของบุคคล ไม่ถึงกับเป็นองค์กรที่ถาวรดังกรณีสมาคมลับอั้งยี่ แต่อย่างไรก็ตาม ในส่วนขององค์ประกอบของบทบัญญัติผู้ร่าง ก็ได้้นำหลักการของพระราชบัญญัติ

ว่าด้วย อังยี ร.ศ. 116 มาบัญญัติไว้ เช่น องค์ประกอบในส่วนของบุคคลตามมาตรา 9 ของพระราชบัญญัติว่าด้วย อังยี ร.ศ. 116 เป็นต้น แต่อย่างไร กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 นี้ ได้มีการวางหลักเกณฑ์ทั้งด้านการกระทำและความรับผิดชอบแตกต่างไปจาก พ.ร.บ. ว่าด้วยอังยี ร.ศ. 116 มาก ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. ในส่วนการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิด
2. ในส่วนของความรับผิดชอบ

ในส่วนของการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิด กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 นี้ ได้มีการวางหลักเกณฑ์และจัดหมวดหมู่ความผิดไว้ ซึ่งเป็นการง่ายต่อการเข้าใจและการบังคับใช้มากขึ้นกว่า พ.ร.บ. ว่าด้วยอังยี ร.ศ. 116 เป็นต้นว่า ในกรณีความผิดอังยี (มาตรา 177, 179) ได้มีการบัญญัติองค์ประกอบในส่วนของกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดไว้ในลักษณะที่ชัดเจน และมีความแน่นอนขึ้น เช่น ในกรณีการรวมกันของบุคคลที่จะเป็นความผิดอังยีนั้น บุคคลผู้เข้าร่วมที่จะมีความผิดตามกฎหมายจะต้องประกอบไปด้วย ลักษณะความผูกพันกับองค์กรกลางถึงขนาด เป็นสมาชิก⁶⁹ ซึ่งการเป็นสมาชิกอาจจะเป็นโดยตำแหน่งใด ๆ ก็ได้ เช่น สมาชิกธรรมดา นายก หรือผู้อำนวยการ หรือตำแหน่งกิตติมศักดิ์ และอาจเป็นสมาชิกได้โดยปรากฏจากพฤติการณ์ที่แสดงออกของบุคคล เป็นต้นว่า โดยการเสียค่าบำรุง การให้การอุดหนุนด้วยประการใด ๆ และการเข้าร่วมประชุมในสมาคมหรือกลุ่มบุคคลดังกล่าว⁷⁰ เป็นต้น

⁶⁹ แต่อย่างไรก็ตาม การเป็นสมาชิก กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ก็ไม่ได้วางหลักเกณฑ์ว่าเช่นใดถึงจะเป็นสมาชิก ทั้งนี้เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจพิจารณาพิพากษาได้อย่างกว้าง ทั้งนี้เพื่อให้กฎหมายดังกล่าวสามารถมีผลบังคับใช้ในทางปฏิบัติ

⁷⁰ เพื่อให้เป็นการแน่นอนยิ่งขึ้น รัฐจึงได้ตราข้อสันนิษฐานของกฎหมายมาเพื่อเป็นแนวทางในการชี้ถึงความผูกพันของบุคคลกับองค์กรกลาง (สมาคม) ไว้เบื้องต้น ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 179 ว่า "ผู้ใดไปประชุมกับพวก อังยีกิติ หรือ ไปประชุมกับพวกที่สมคบกันเป็นสองโจรผู้ร้ายกิติ ท่านให้ถือว่ามันเป็นอังยี และพวกสองโจรผู้ร้ายด้วย เว้นแต่มันจะพิสูจน์ได้ว่าเห็นจริงได้ว่า เมื่อไปนั้น มันมิได้รู้ว่าเป็นการประชุมพวก อังยี หรือสองโจรผู้ร้าย และมีได้รู้ว่าเป็นการประชุมในการอังยี หรือการโจรผู้ร้าย พิสูจน์ได้เช่นนั้นท่านจึงมิให้เอาโทษแก่มัน"

นอกจากนี้ ในส่วนขององค์กรกลางที่จะเป็นศูนย์กลางให้บุคคลเข้ามาร่วมกันเพื่อสามารถดำเนินการใด ๆ ตามวัตถุประสงค์ร่วมกันของหมู่คณะนั้น กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ก็ได้มีการตราไว้ในลักษณะที่มีความแน่นอนขึ้น⁷¹ กล่าวคือได้มีการนำหลักเกณฑ์ในเรื่องสมาคม ตาม พ.ร.บ. สมาคม พ.ศ. 2457 มาตรา 2 มาใช้⁷² อนึ่ง การที่รัฐได้นำหลักการในเรื่องสมาคม มาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความผิด ก็เพื่อจะทำให้รัฐสามารถควบคุมสมาคมต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะสมาคมทุกสมาคมจะต้องมีข้อบังคับ วางระเบียบ และวิธีการของสมาคม และต้องมีการจดทะเบียน ซึ่งกรณีดังกล่าวจะทำให้รัฐสามารถรู้ได้ว่า สมาคมใดดำเนินการปกปิดหรือการดำเนินงานที่มุ่งเพื่อการไม่ชอบด้วยกฎหมาย⁷³

⁷¹ พระราชบัญญัติว่าด้วยอั้งยี่ ร.ศ. 116 ได้บัญญัติลักษณะขององค์กรกลางเป็นเพียงแต่ในรูป "หมู่, ช่อง" ซึ่งเห็นได้ว่า มีลักษณะที่กว้าง ทั้งโดยลักษณะการรวมตัวก็มี ลักษณะที่หลวมขาดความผูกพันที่มั่นคงถาวร ซึ่งในเรื่องนี้อาจเนื่องมาจากในขณะมีการตรา พ.ร.บ. อั้งยี่ ร.ศ. 116 นั้น ความผิดฐานช่องโจรยังคงเป็นความผิดที่เป็นส่วนหนึ่งของความผิดอั้งยี่อยู่ ซึ่งเมื่อต่อมาเมื่อมีการตรากฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ได้มีการแยกความผิดอั้งยี่ และความผิดช่องโจรออกจากกัน ในส่วนของบทบัญญัติจึงได้มีการกำหนดขอบเขตความผูกพันของบุคคล และการมีองค์กรกลางไว้ต่างกัน

⁷² อามาศยโท พระ อินทรปรีชา, คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ภาค 2 ตอนที่ 1 พิมพ์ครั้งที่ 1 (โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2469), หน้า 871.

⁷³ ก่อนที่รัฐได้ตราพระราชบัญญัติสมาคม พ.ศ. 2457 บุคคลมีสิทธิตั้งสมาคมโดยไม่ต้องจดทะเบียน แต่สมาคมนั้นต้องไม่ทำการผิดกฎหมาย และปิดบังวิธีการอันจะเป็นผิดกฎหมายลักษณะอาญา ต่อมาเมื่อรัฐได้ตราพระราชบัญญัติสมาคม พ.ศ. 2457 แล้วการตั้งสมาคมจะต้องจดทะเบียนมิฉะนั้นจะต้องรับผิดตามมาตรา 31 ถึงมาตรา 34 และเมื่อได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริเห็นว่า จำเป็นให้มีบทลงโทษเป็นอาญาในการกระทำผิดต่อบทบัญญัติบางข้อ แห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมเข้าไว้ในกฎหมายลักษณะอาญา รายละเอียดดูใน พระราชปรารภ เหตุผลในการตราพระราชบัญญัติเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะอาญา พ.ศ. 2468 และประวัติของกฎหมายสมาคม โดยหลวงประดิษฐมนูธรรม , คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหุ้นส่วน บริษัท และสมาคม"

ในกรณีความผิดข้อใจ (มาตรา 178, 179) นับว่าเป็นความผิดใหม่ที่ได้อำนาจขึ้น
 ทั้งนี้โดยนำหลักการของบทบัญญัติในมาตรา 9 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยอัยยี่ ร.ศ. 116 มา
 บัญญัติ⁷⁴ แต่อย่างไรก็ตาม ความผิดฐานเป็นข้อใจตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ได้มี
 หลักเกณฑ์ที่รัดกุมและมีขอบเขตจำกัดกว่าบทบัญญัติ มาตรา 9 (พ.ร.บ. ว่าด้วยอัยยี่ เช่น การ
 เข้าร่วมกันของบุคคล ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ได้กำหนดขอบเขตการเข้าร่วมไว้ว่า
 ต้องมีลักษณะเป็นการ "สมคบ" (สมรู้ร่วมกัน โดยมีการแสดงออกและรับกันโดยปริยายอย่างใด)⁷⁵
 และได้กำหนดความผิดไว้เฉพาะความผิดที่มีโทษหนัก ทั้งเจาะจงเฉพาะความผิดตั้งแต่ส่วนที่ 2
 จนถึงส่วนที่ 9 ในภาค 2 ของกฎหมายลักษณะอาญา ทั้งนี้เนื่องจากรัฐต้องการบังคับใช้กฎหมายดัง
 กล่าว เฉพาะในกรณีความผิดที่ร้ายแรงและมีโทษหนักเท่านั้น⁷⁶ ซึ่งต่างกับพระราชบัญญัติว่าด้วย
 อัยยี่ ร.ศ. 116 ซึ่งมีเพียงบทบัญญัติของมาตรา 9 ที่ได้บัญญัติความผิดเพียงแต่มีการชุมนุมกัน
 ประกอบกับเงื่อนไข เช่น เป็นพวกหมู่ซึ่งที่ผิดกฎหมายหรือความมุ่งหมายของการชุมนุมเพื่อกรณีใด
 กรณีหนึ่ง ใน 3 ประการดังต่อไปนี้ คือ เพื่อขัดขวางต่อผู้การทั้งปวงที่เจ้าพนักงานทำโดยชอบ
 เพื่อกระทำละเมิดหรือการทุจริตจนเป็นที่เดือดร้อนแก่อาณาประชาราษฎร์ และในประการสุดท้าย
 เพื่อจะทำการใช้อำนาจกดขี่บุคคลให้ทำการไม่กระทำการใด ๆ

นอกจากนี้ การกระทำที่จะเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติอัยยี่ ร.ศ. 116 ก็ไม่ได้จำกัด
 ขอบเขตในฐานความผิดและอัตราโทษขั้นสูงใด ๆ เลย ซึ่งจากการที่บทบัญญัติ พระราชบัญญัติว่าด้วย
 อัยยี่ ร.ศ. 116 มีลักษณะที่กว้าง เนื่องจากองค์กรที่บังคับใช้กฎหมาย ทั้งกระบวนการยุติธรรมยัง
 ไม่ทันสมัย ประกอบกับรัฐในขณะนั้นได้มุ่งต่อผลในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวเพื่อระงับและควบคุม

⁷⁴ คณะกรรมการกฤษฎีกา รายงานการประมุขอนุกรรมการตรวจพิจารณาแก้ไขประมวล
 กฎหมายอาญา ครั้งที่ 233/346/2484 วันอังคารที่ 28 ตุลาคม 2484 หน้า 3.

⁷⁵ พจนานุกรมวิเศษ (บุญเทียม) และทองหล่อ บุญนิษฐ์, คำอธิบายหลักกฎหมายลักษณะ
 อาญา พิมพ์ครั้งที่ 2 (ธนบุรี : โรงพิมพ์คำarangธรรม, 2478), หน้า 32.

⁷⁶ เอช เอจด์, กฎหมายอาชญา คำสอนชั้นปริญญาตรี พ.ศ. 2477 (พระนคร :
 โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2478), หน้า 675.

การตั้งหมู่หรือช่องชั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

ในส่วนของความรับผิด ประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ก็ยังคงหลักเกณฑ์ ความรับผิดของผู้กระทำความผิดอั้งยี่ : ช่องโจร ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยอั้งยี่ ร.ศ. 116 ไว้ กล่าวคือ นอกจากบุคคลที่มีพฤติการณ์การกระทำที่เป็นความผิดอั้งยี่ : ช่องโจร จะต้องรับผิด เป็นการ เฉพาะตัวแล้ว กฎหมายยังได้บัญญัติให้ต้องรับผิดจากการกระทำของบุคคลอื่นอีกด้วย⁷⁷ ทั้งนี้ โดย วัตถุประสงค์ของกฎหมายในเรื่องนี้เพื่อ เป็นการชดเชวงมิให้พวกอั้งยี่ หรือหมู่ช่องโจรดำเนินการ ให้สมประสงค์ได้โดยกวัดข้นลงโทษความผิดที่พวกอั้งยี่หรือช่องโจรผู้ร้ายได้กระทำไปให้กวัดข้นขึ้น ทั้งนี้ เพราะหากไม่มีบทบัญญัติเหล่านี้ (มาตรา 181 กฎหมายลักษณะอาญาและมาตรา 15 พระราช บัญญัติอั้งยี่ ร.ศ. 116) แล้วเมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นของบรรดาอั้งยี่ หรือพรรคพวกช่องโจร ก็คงต้องนำหลักการ เรื่องตัวการผู้สนับสนุนมาใช้ได้เท่านั้น ซึ่งจากปัญหาของกฎหมายในลักษณะ ดังกล่าว การที่มีหลักการรับผิด เนื่องจากการกระทำของบุคคลอื่น จึงเป็นการที่กฎหมายได้พยายามแก้ไข ปัญหาความรับผิดของบรรดาอั้งยี่หรือพรรคพวกช่องโจรที่ไปค้ำในการกระทำความผิด หรืออยู่ในที่ ประชุมเพื่อตกลงกระทำความผิดนั้น ๆ แม้นจะไม่ได้ไปค้ำหรือกรณีที่เป็นบุคคลที่มีตำแหน่งในสมาคม อั้งยี่หรือช่องโจรนั้น ๆ เช่น ผู้ที่เป็นหัวหน้า ผู้จัดการหรือผู้มีตำแหน่งในอั้งยี่หรือช่องโจรนั้น ๆ ให้ ต้องรับผิดร่วมกับผู้กระทำด้วย

การที่กฎหมายได้ขยายความรับผิดของบรรดาอั้งยี่และพรรคพวกช่องโจรให้ต้องรับผิดจาก การกระทำของบุคคลอื่นนี้ เพราะ

1. ความผิดในหมวดนี้มีพฤติการณ์ที่พิเศษจากความผิดโดยทั่วไป กล่าวคือ ลักษณะความ ผิดและพฤติการณ์ของการกระทำ เกิดจากการระดมความคิดและอยู่ในการรับรู้หรือ ตกลงใจของผู้ร่วมในสมาคมและหมู่ช่องแล้ว ดังนั้น เมื่อมีการกระทำใด ๆ ไป เพื่อให้สำเร็จผลตามที่มีการตกลงหรือประชุมร่วมกันแล้ว บุคคลทุกคนที่ได้มีส่วน

⁷⁷ ประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 180 และพระราชบัญญัติว่าด้วย อั้งยี่ ร.ศ. 116 มาตรา 15.

เกี่ยวข้องช่วย เหลือให้สามารถสำเร็จประโยชน์ในกิจการของหมู่คณะได้ก็ควร
จะต้องรับผิดชอบเหมือนกันทั้งนี้เป็นไปตามหลักตัวการตัวแทน ในเมื่อตัวแทนของหมู่คณะ
ได้กระทำความผิดใด ๆ ในขอบวัตถุประสงค์ของบุคคลอื่นด้วย ดังนั้นทั้งผู้ตกลงหรือ
เห็นชอบด้วยในการกระทำ ก็ต้องรับผิดชอบเสมือน เป็นการกระทำของตนเอง⁷⁸
ดังสุภาษิตของกฎหมายที่ว่า "ผู้ซึ่งกระทำก็ดี ผู้ซึ่งยินยอมพร้อมใจด้วยก็ดี จะต้องรับ
อาญาอย่างเดียวกัน" (Agentes et Condentientes pari poena
plectenture) และ "สิ่งใดที่เราเห็นชอบแล้วจะบอกมัดเสียมิได้"
(*Guod approbo non reprobō*)⁷⁹

2. เพื่อผลในการป้องปรามการรวมกลุ่ม หรือการเข้าอุทหนุน หรือกระทำการใด ๆ
ที่จะเป็นการส่งผลต่อความสำเร็จในกิจประโยชน์ของสมาคม หรือพรรคพวกอันมี
ข้อข้องใจ ไว้ก่อนที่จะได้มีการกระทำความผิดขึ้น

โดยเฉพาะบุคคลที่ร่วมรับผิดชอบในกรณีข้างต้นนี้แล้ว หาก เป็นผู้ที่มิตำแหน่ง เป็นหัวหน้าอันมี
ด้วยแล้ว ยังจะต้องได้รับโทษตามพระราชบัญญัติคัดค้านคนจรจัด และคนที่เคยต้องโทษหลายครั้ง
ร.ศ. 127 อีกด้วย ดังปรากฏใน ข้อ 3 ของพระราชบัญญัตินี้ว่า "ถ้าผู้ใดได้เคยรับโทษจำคุก
ตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไป ในการกระทำความผิดซึ่งมิใช่เป็นฐานลหุโทษ หรือมิใช่ความผิดที่เกิดขึ้นด้วย
ความประมาท แล้วศาลจะสั่งให้เอาตัวผู้นั้นออกไปอยู่เสียต่างหัว เมือง และให้อยู่ในความปกครอง
และตรวจตราของเจ้าพนักงานฝ่ายตุลาการ มีกำหนดตั้งแต่ 7 ปีถึง 10 ปี โดยไม่ต้องไต่สวนอย่าง
ใดอย่างหนึ่งต่อไปก็ได้ แต่กำหนดเวลาที่จะสั่งให้ผู้นั้นออกไปอยู่ต่างหัว เมืองนั้นให้นับตั้งแต่วันที่ผู้นั้น
พ้นโทษจำคุกครั้งสุดท้าย ตามคำพิพากษาของศาลแล้ว เป็นต้นไป แต่ถ้าเป็นหัวหน้าอันมีถึงว่าจะไม่
เคยต้องโทษถึง 3 ครั้ง ศาลจะสั่งให้ส่งออกไปเสียก็มีอำนาจทำได้" และในข้อ 4 หากบุคคลที่อยู่
ในเกณฑ์ที่สามารถเนรเทศได้นี้เป็นผู้ที่เกิดในเมืองต่างประเทศแล้วก็ให้ เสนาบดีกระทรวงนครบาล
มีอำนาจเนรเทศบุคคลดังกล่าว แทนการที่จะต้องสั่งให้ออกไปอยู่ต่างหัว เมืองได้"⁸⁰

⁷⁸ อำนวยโท พระ อินทบริชา, คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ภาค 2 ตอนที่ 1,
หน้า 886.

⁷⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 888.

⁸⁰ รายละเอียดดูใน พระราชบัญญัติคัดค้านคนจรจัด และคนที่เคยต้องโทษหลายครั้ง
ร.ศ.127 ลงวันที่ 4 กันยายน ร.ศ.127 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการเนรเทศ ร.ศ.131.
(ดูในภาคผนวก ท้ายเล่ม)

แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีบทบัญญัติในส่วนของความรับผิดชอบอย่างตามพระราชบัญญัติว่าด้วยอั้งยี่ ร.ศ. 116 กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มิได้นำจัดรวมไว้ในหมวดหมู่เดียวกับการร่วมกันกระทำในลักษณะของสมาคมอั้งยี่หรือช่องโจร เช่น ในเรื่องการทำทัณฑ์บน (ตามมาตรา 5) หรือในเรื่องการริบทรัพย์สิน ซึ่งมีเหตุผลควรจะเชื่อว่าเป็นของหมู่ของช่องที่เข้าชุมนุมกันอันผิดกฎหมาย หรือซึ่งเกี่ยวข้องในทางใดทางหนึ่งไม่ว่าจะจับหรือค้นได้ ๗ ที่ใด ๆ (ตามมาตรา 16) ทั้งนี้เนื่องจาก เมื่อมีการตรากฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 นี้ ได้มีการตราบทบัญญัติในเรื่องการทำทัณฑ์บนและการริบทรัพย์สินไว้เป็นการทั่วไปที่สามารถใช้ได้กับความผิดในทางอาญาทุกเรื่องตามอย่างอารยประเทศ โดยในเรื่องการริบทรัพย์สิน ปรากฏในมาตรา 26-29 และในเรื่องการทำทัณฑ์บนไว้ในมาตรา 30-31 (ในหมวด 3 ว่า ด้วยอาญาและการลงอาญา)

นอกจากนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่าในส่วนของบทบัญญัติที่มีลักษณะเป็นข้อสันนิษฐานของกฎหมายในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ได้มีจำนวนน้อยลงกว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยอั้งยี่ ร.ศ. 116 กล่าวคือ ข้อสันนิษฐานในส่วนการกระทำมีเพียงมาตราเดียวเท่านั้นคือ การประชุมร่วมกับอั้งยี่ : ช่องโจร (มาตรา 179) และข้อสันนิษฐานในส่วนการรับผิดก็มีในเรื่องการอุทธรณ์อั้งยี่ ช่องโจร (มาตรา 180) และการรับผิดร่วมของอั้งยี่ ช่องโจร (ตามมาตรา 181)⁸¹ ทั้งนี้อาจเนื่องจากวิทยาการในด้านต่าง ๆ เช่น การตำรวจหรือการศาลได้เจริญขึ้นกว่าเดิมมากแล้ว จึงทำให้ความจำเป็นในการที่จะต้องบัญญัติกฎหมายไว้ในรูปข้อสันนิษฐานกว้าง ๆ ไว้ลดน้อยลง

⁸¹ พระราชบัญญัติว่าด้วยอั้งยี่ ร.ศ. 116 มีข้อสันนิษฐานในส่วนของ การกระทำที่ถือว่า เป็นอั้งยี่ตามกฎหมาย คือ ในมาตรา 7, 8, 9, 10 และในส่วนของข้อสันนิษฐานว่าด้วยความรับผิดชอบ คือ มาตรา 13, 15.